

APEK

**Agencija za pošto in elektronske
komunikacije Republike Slovenije**
Stegne 7, p. p. 418
1001 Ljubljana
telefon: 01 583 63 00, faks: 01 511 11 01
e-naslov: info.box@apek.si, <http://www.apek.si>
davčna št.: 10482369

ANALIZA UPOŠTEVNEGA TRGA 11

**»Razvezan dostop do krajevne zanke in
podzanke z namenom zagotavljanja
širokopasovnih in govornih storitev
(medoperaterski trg)«**

S PREDLAGANIMI OBVEZNOSTMI

Kazalo

1	Uporabljeni izrazi	3
2	Pravna podlaga za analizo upoštevnega trga	5
3	Kronološki pregled regulacije upoštevnega trga 11.....	5
4	Postopek analize trga	6
4.1	Potek zbiranja podatkov.....	6
4.2	Sodelovanje APEK z Uradom za varstvo konkurence	7
5	Opredelitev upoštevnega trga	7
5.1	Opredelitev trga proizvodov in storitev	8
5.2	Določitev geografskega trga	12
5.3	Definicija upoštevnega storitvenega trga Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)	13
6	Analiza upoštevnega trga o obstoju konkurence.....	13
6.1	Tržni delež operaterja na upoštevnelem trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevnelem trgu v daljšem obdobju.....	14
6.2	Ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu	15
6.3	Vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč).....	15
6.4	Doseganje ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti	15
6.5	Stopnja vertikalne integracije	16
6.6	Možnost dostopa do finančnih virov	16
7	Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevnelem trgu	17
8	Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo.....	18
8.1	Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe	18
8.2	Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja	26
8.3	Obveznost zagotavljanja preglednosti.....	27
8.4	Obveznost cenovnega nadzora cen in stroškovnega računovodstva	29
8.5	Obveznost ločitve računovodskih evidenc.....	40

1 Uporabljeni izrazi

Krajevna zanka je kovinski komunikacijski vod, ki povezuje omrežno priključno točko na naročnikovi strani z najbližjim glavnim delilnikom ali drugo enakovredno napravo v fiksnem javnem telefonskem omrežju.

Operater je fizična ali pravna oseba, ki zagotavlja javna komunikacijska omrežja ali z njimi povezane zmogljivosti oziroma izvaja javne komunikacijske storitve.

Omrežna priključna točka je fizična točka, na kateri ima naročnik dostop do javnega komunikacijskega omrežja; kadar omrežja vključujejo komutacijo ali usmerjanje, se omrežna priključna točka določi s posebnim omrežnim naslovom, ki je lahko povezan s številko ali imenom naročnika.

Operaterski dostop pomeni zagotovitev razpoložljivosti naprav oziroma storitev drugemu operaterju pod določenimi pogoji, bodisi na izključni ali neizključni podlagi, za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih storitev. Med drugim zajema: dostop do omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti, ki lahko vključuje tudi priključitev opreme s fiksnimi ali nefiksnimi sredstvi (zlasti to vključuje dostop do krajevne zanke ter naprav in storitev, ki so potrebne za zagotavljanje storitev prek krajevne zanke), dostop do fizične infrastrukture, vključno z zgradbami, kanali in drogovi, dostop do ustreznih sistemov programske opreme vključno s sistemi za podporo obratovanja, dostop do pretvorbe številok ali do sistemov, ki zagotavljajo enakovredno delovanje, dostop do fiksnih in mobilnih omrežij, zlasti za sledenje, dostop do sistemov s pogojnim dostopom za digitalne televizijske storitve, dostop do virtualnih omrežnih storitev.

Krajevna podzanka pomeni delno krajevno zanko, ki povezuje omrežno priključno točko v prostorih naročnika na koncentracijsko točko ali točno določeno vmesno dostopovno točko v javnem telefonskem omrežju.

Razvezan dostop do krajevne zanke pomeni povsem razvezani dostop do krajevne zanke in sodostop do krajevne zanke, pri čemer ni potrebna sprememba lastništva krajevne zanke.

Povsem razvezan dostop do krajevne zanke pomeni zagotovitev dostopa upravičencu do krajevne zanke ali krajevne podzanke zavezanca, z odobritvijo uporabe celotnega frekvenčnega spektra posukanega kovinskega para.

Sodostop do krajevne zanke pomeni zagotovitev dostopa upravičencu do krajevne zanke ali krajevne podzanke zavezanca z odobritvijo uporabe frekvenčnega spektra posukanega kovinskega para za negovorni pas, pri tem krajevno zanko še naprej uporablja zavezanec za zagotavljanje javnih telefonskih storitev.

Skupna lokacija je skupna uporaba objektov oziroma zagotavljanje fizičnega prostora in tehničnih zmogljivosti potrebnih za primerno namestitvev in povezavo ustrezne opreme upravičenca.

Upravičenec je pravna ali fizična oseba, ki izvaja elektronske komunikacijske storitve v skladu z Zakonom o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 43/04, 86/04) (v nadaljnjem besedilu: zakon) in želi razvezan dostop do krajevne zanke oziroma skupno lokacijo.

Zavezanec je operater javnega telefonskega omrežja s pomembno tržno močjo za razvezan dostop do krajevne zanke, ki mu je v skladu s 23. členom zakona naložena obveznost zagotavljanja preglednosti.

Glavni delilnik je naprava v objektu telefonske centrale oz. telekomunikacijskem vozlišču, ki omogoča povezavo zaključka poljubnega dostopovnega voda na strani omrežja s poljubnim priključnim portom telefonske centrale oz. druge telekomunikacijske opreme v objektu

Inštalacijski kabel je kabel za povezavo telekomunikacijskih naprav in drugih omrežnih elementov znotraj objekta uporabnika ali ponudnika telekomunikacijskih storitev

Negovorni pas frekvenčnega spektra je del frekvenčnega spektra telekomunikacijskega signala ali prenosnega medija nad 20kHz, izkoriščen za podatkovni prenos

Pripadajoče zmogljivosti pomenijo zmogljivosti, povezane z zagotavljanjem razvezanega dostopa do krajevne zanke, zlasti skupno lokacijo, kableske priključke in ustrezne sisteme informacijske tehnologije, do katerih mora imeti upravičenec dostop, da lahko na konkurenčni in pravični podlagi zagotavlja storitve.

2 Pravna podlaga za analizo upoštevnega trga

V letu 2002 je bil sprejet nov regulacijski okvir za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih storitev in omrežij v Evropski uniji, v okviru katerega so bile sprejete naslednje direktive:

- Direktiva 2002/21/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki določi skupni okvir za ureditev elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (OJ L 108/33, 24.4.2002, v nadaljevanju Okvirna direktiva);
- Direktiva 2002/20/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki uskladi pravila za odobritev zagotavljanja elektronskih komunikacijskih omrežij in izvajanjem elektronskih komunikacijskih storitev (OJ L 108/21, 24.4.2002, v nadaljevanju Direktiva o odobritvi);
- Direktiva 2002/19/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki ureja dostop do in medomrežno povezovanje elektronskih komunikacijskih omrežij in povezanih zmogljivosti (OJ L 108/7, 24.04.2002, v nadaljevanju Direktiva o dostopu);
- Direktiva 2002/22/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki določi pravice uporabnikov glede elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (OJ L 108/51, 24.4.2002, v nadaljevanju Direktiva o univerzalnih storitvah).

Zakon o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 43/04, 86/04; v nadaljnjem besedilu: ZEKom) je prevzel določbe novega regulativnega paketa.

Novi regulativni okvir na področju elektronskih komunikacij v EU kot tudi ZEKom predvidevata tristopenjski proces v postopku določitve operaterja s pomembno tržno močjo in naložitve obveznosti z namenom vzpostavitve konkurence na trgu in sicer:

- prvi korak vsebuje določitev upoštevne trge na področju elektronskih komunikacij v skladu z 20. členom ZEKom. Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: agencija) je na podlagi tega sprejela Splošni akt o določitvi upoštevne trge (Uradni list RS št. 77/04), ki je stopil v veljavo dne 17.7.2004,
- v drugem koraku agencija v skladu s prvim odstavkom 21. člena ZEKom v sodelovanju z Uradom za varstvo konkurence opravi v rednih časovnih intervalih analizo trga. Osnovni cilj analize trga je ugotovitev ali na posameznem trgu obstaja konkurenca oz. ali ima operater (lahko tudi dva ali več operaterjev skupaj) na posameznem upoštevne trgu pomembno tržno moč. Agencija je v okviru tega postopka po uradni dolžnosti opravila analizo upoštevne trge 11 »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)«.
- v tretjem koraku agencija, glede na izsledke analize ne konkurenčnosti na trgu, določi operaterja s pomembno tržno močjo in mu naloži vsaj eno izmed možnih obveznosti iz 23 do 30 člena ZEKom, z namenom reševanja dejanskih ali potencialnih težav na področju konkurence.

3 Kronološki pregled regulacije upoštevnega trga 11

Agencija je v postopku analize trga »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)« dne 20.6.2005 izdala odločbo št. 300-136/2004/32 na podlagi katere je družbo Telekom Slovenije d.d. določila kot operaterja s pomembno tržno močjo. V odločbi je agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naložila naslednje obveznosti: obveznost dopustitve operaterskega dostopa do

določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe; obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja; obveznost zagotavljanja preglednosti; obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, ter obveznost ločitve računovodskih evidenc.

Agencija je v skladu z 21. členom ZEKom ponovno opravila analizo upoštevne trga »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)« z namenom, da ugotovi novo stanje na omenjenem trgu.

4 Postopek analize trga

4.1 Potek zbiranja podatkov

Agencija v skladu s prvim odstavkom 21. člena ZEKom v sodelovanju z Uradom za varstvo konkurence opravi v rednih časovnih intervalih analizo trga. Osnovni cilj analize upoštevne trga 11 »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)« je ugotovitev ali na trgu obstaja konkurenca oz. ali ima operater pomembno tržno moč.

Agencija je 3.3.2006 z dopisom št. 38241-2/2006/11 pozvala vse fizične in pravne osebe, ki zagotavljajo elektronska komunikacijska omrežja oz. izvajajo elektronske komunikacijske storitve, ter so vpisane v uradno evidenco agencije, da izpolnijo vprašalnike (za obdobje od 30.6.2004 do 1.1.2006), na podlagi katerih bo agencija izvedla tržne analize na vseh 18 upoštevni trgih. Rok za dostavo podatkov je bil 31.3.2006.

V uradni evidenci agencije je bilo dne 3.3.2006 vpisanih 17 operaterjev, ki so agencijo obvestili, da zagotavljajo dostop do javnega telefonskega omrežja:

Operater	Naslov	Pošta
ASTEC D.O.O.	Tržaška cesta 118	1000 Ljubljana
BT Globalne storitve, d.o.o.	Dravska 10	1000 Ljubljana
GRATEL d.o.o.	Skorba 40	2250 Ptuj
In.life, d.d.	Dunajska 22	1000 Ljubljana
INCOTEL COM d.o.o.	Novi trg 1	8000 Novo mesto
INCOTEL d.o.o.	Novi trg 1	8000 Novo mesto
MASICOM d.o.o.	Cesta na brdo 49	1000 Ljubljana
MEDINET d.o.o. (AMIS,d.o.o.)	Tržaška 85	2000 Maribor
Omrežje d.o.o.	Borovec 2	1236 Trzin
PERFTECH, d.o.o., Bled	Pot na Lisice 4	4260 Bled
SINFONIKA d.o.o.	Motnica 7	1236 Trzin
SiOL, d.o.o.	Cigaletova 15	1000 Ljubljana
Stelkom d.o.o.	Cesta v Mestni log 88a	1000 Ljubljana
T - 2 d.o.o.	Streliška ulica 150	2000 Maribor
TELEKOM SLOVENIJE d.d.	Cigaletova 15	1000 Ljubljana
UPC TELEMACH d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 21	1000 Ljubljana
VOLJATEL d.d.	Šmartinska 106	1000 Ljubljana

Družba Telekom Slovenije d.d. je edini operater na medoperaterskem trgu, ki je do konca obravnavanega obdobja (do konca drugega polletja 2005) zagotavljal razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke.

4.2 Sodelovanje APEK z Uradom za varstvo konkurence

Agencija mora skladno s 124. členom ZEKom pri izvajanju analiz upoštevnega trga in pri določitvi pomembne tržne moči sodelovati z Uradom za varstvo konkurence. V zvezi s tem je agencija dne 13.9.2006 z dopisom št. 38241-12/2006/7 navedenemu uradu posredovala analizo v izjasnitev. Urad za varstvo konkurence je v dopisu št. 307-30/2004-42 z dne 20.9.2006 navedel, da se v fazi postopka strinja z določitvijo družbe Telekom Slovenije d.d. za operaterja s pomembno tržno močjo, pri tem pa opozoril na vprašanje morebitne regijske segmentacije trga glede na razdrobljenost kabelskih omrežij. Agencija je pripombe Urada za varstvo konkurence preučila in na ta del navedb odgovarja v poglavju o opredelitvi geografskega upoštevnega trga.

5 Opredelitev upoštevnega trga

Pri opredelitvi upoštevnega trga je potrebno upoštevati določila novega regulativnega okvira na področju elektronskih komunikacij v EU. Na podlagi prvega odstavka 15. člena Okvirne direktive je Evropska komisija sprejela Priporočilo z dne 11. februarja 2003 o upoštevnega trga produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (OJ L 114, 8.5.2003, str. 45; v nadaljnjem besedilu: Priporočilo o upoštevnega trga produktov in storitev). V njem je Evropska komisija opredelila trge produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, katerih značilnosti lahko utemeljujejo uvedbo regulativnih obveznosti iz posebnih direktiv in so tako lahko predmet predhodne (ex-ante) regulacije. Pri določitvi t.i. upoštevnega trga je Evropska komisija ravnala v skladu z načeli konkurenčnega prava. Agencija je omenjene upoštevne trge produktov in storitev prevzela s sprejetjem Splošnega akta o določitvi upoštevnega trga (Uradni list RS št. 77/04), ki v skladu s citiranim Priporočilom vsebuje 18 upoštevnega trga produktov in storitev na določenem geografskem področju, ki pa jih je potrebno v fazi analize še dodatno opredeliti. Upoštevni trg se določi na podlagi predhodne:

1. opredelitve trga proizvodov in storitev ter
2. določitve geografskega trga.

Cilj opredelitve trga v obeh, proizvodni in geografski dimenziji, je opredeliti dejanske konkurente udeleženih podjetij, ki so sposobni omejevati ravnanje udeleženih podjetij in preprečevati, da bi ravnala neodvisno od pritiska učinkovite konkurence. Tako mora agencija v postopku izdelave analize ugotavljati, ali ima kateri operater na trgu položaj, enakovreden prevladujočemu, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom. Pri ugotovitvi pomembne tržne moči je treba opredeliti upoštevni trg in določiti ekonomsko moč operaterja. Agencija poudarja, da je predmet tega postopka medoperaterski trg in ne maloprodajni trg.

5.1 Opredelitev trga proizvodov in storitev

V zvezi s prvim kriterijem (opredelitev trga proizvodov in storitev) je treba v okviru posamezne analize podrobneje opredeliti kateri produkti oz. storitve se na tem trgu nahajajo, ki jih uporabnik smatra za zamenljive ali nadomestljive glede na lastnosti proizvodov, njihove cene in namen uporabe. Opredelitev upoštevnega trga produktov in storitev je potrebno definirati s pomočjo dveh kriterijev:

1. zamenljivosti povpraševanja (*Demand side*) in
2. zamenljivosti ponudbe (*Supply side*).

Kriterija omogočata, da se upoštevajo specifične nacionalne okoliščine pri oblikovanju posameznega upoštevnega trga produktov in storitev.

Zamenljivost povpraševanja se ugotavlja na podlagi zamenljivosti storitve z vidika uporabnika. Ugotavlja se zlasti s predvidenim prehodom večjega števila uporabnikov na drug proizvod. Zamenljivost povpraševanja omogoča, da se določi storitve ali nabor storitev, ki so po mnenju uporabnikov medsebojno zamenljivi v primeru relativnega zvišanja cen. Proizvodi, za katere se ugotovi, da so medsebojno zamenljivi, pripadajo istemu upoštevnemu trgu.

Eden od načinov presoje zamenljivosti povpraševanja je mogoča s testom SSNIP (small but significant non-transitory increase in price). Ta test pomeni ali bi kupci ob majhnem (od 5 % do 10 %), vendar stalnem povečanju relativne cene proizvoda A, prešli na že razpoložljive substitute (proizvod B) ali ponudnike z drugih območij. V kolikor se zvišanje cen izkaže za nedobičkonosno, potem proizvod A in B tvorita isti upoštevni trg in obratno. Če bi bilo substitutov dovolj, da bi bilo zaradi njih povečanje cene nedobičkonosno, zaradi posledice izgube prodaje, dodatne substitute in območja vključimo v isti upoštevni trg.

Možnost potrošnikov, da lahko zamenjajo storitev za drugo storitev zaradi majhnega vendar pomembnega dviga cen, je lahko ovirana zaradi znatnih stroškov prehoda. Potrošniki, ki so investirali v tehnologijo z namenom prejemanja storitve morda ne bodo pripravljeni prevzeti kakršnihkoli dodatnih stroškov, ki so povezani z zamenjavo obravnavane storitve za substitut. Pogosto pa se tudi zgodi, da so potrošniki priklenjeni na obstoječega ponudnika z dolgoročnimi pogodbami ali z visokimi stroški zamenjave terminalske opreme. V primerih, ko je potrošnik soočen z visokimi stroški zamenjave storitve A za storitev B, ti dve storitvi ne smeta biti vključeni v isti upoštevni trg.

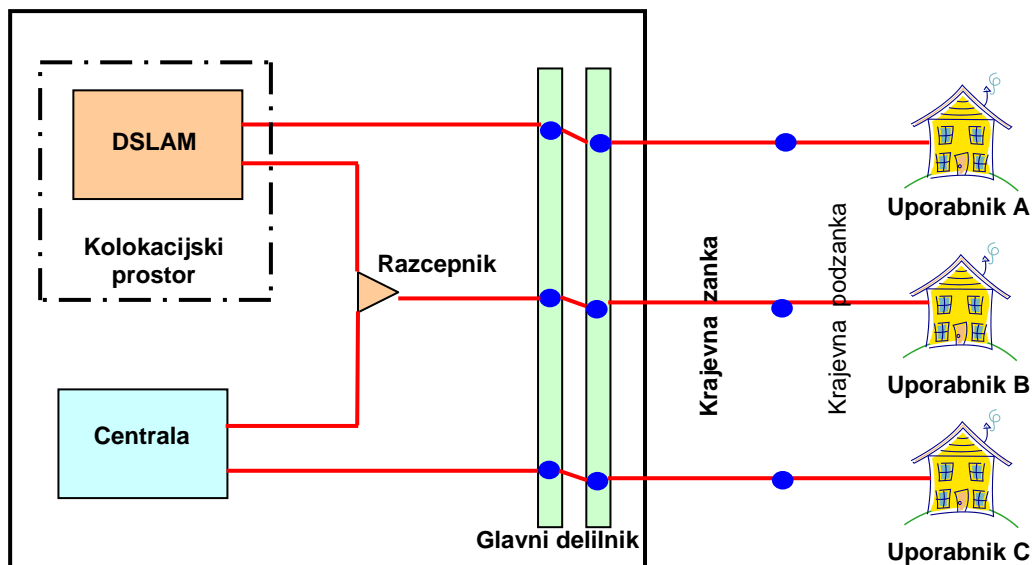
Pri ugotavljanju zamenljivosti ponudbe je treba upoštevati, da četudi podjetja proizvajajo različne proizvode in ne deluje na istem upoštevnem trgu, lahko relativno enostavno pričnejo proizvajati proizvode oziroma opravljati storitve konkurentov ter jih tržiti v zelo kratkem času, ne da bi to povzročilo kakšne večje dodatne stroške ali tveganje. To pomeni sposobnost proizvajalca, da v primeru povečanja cene obravnavanega proizvoda oz. storitve, lahko v kratkem času vstopi na upoštevni trg in preide na proizvodnjo in distribucijo enakega proizvoda oz. storitve. Ko so ti pogoji izpolnjeni, bo imela dodatna proizvodnja, dana na trg, disciplinski učinek na konkurenčno ravnanje udeleženih podjetij. Tak vpliv je enakovreden učinku zamenljivosti povpraševanja. Dejstvo, da ima konkurenčno podjetje v lasti sredstva za zagotavljanje storitev pa je lahko nerelavanto, če so potrebne znatne dodatne investicije za zagotavljanje te storitve. Prav tako pa je potrebno upoštevati dolgoročno vezavo kapacitet pri zagotavljanju storitev. Zgolj slučajna hipotetična zamenljivost ponudbe ni zadosten pogoj za določitev trga. Prav tako je treba upoštevati obstoječe zakonodajne in regulatorne zahteve, ki lahko preprečijo pravočasen vstop na upoštevni trg in posledično onemogočijo zamenljivost ponudbe. Zamude in ovire pri sklepanju dogovorov o dostopu in skupni lokaciji, onemogočajo uporabo novih omrežij konkurentov in zagotovitev storitve na kratki rok. Zamenljivost

ponudbe ne služi samo za definiranje upoštevne trga, ampak tudi za določanje udeležencev na upoštevne trgu.

Agencija pri oceni zamenljivosti povpraševanja na medoperaterskem trgu izhaja iz maloprodajnega trga, kjer končni uporabnik kupuje širokopasovne in govorne storitve, pri čemer lahko izbirajo med različnimi načini povezave do operaterja. Najbolj razširjena oblika je bakreni par, ki omogoča končnemu uporabniku dostop do javnega telefonskega omrežja preko PSTN / ISDN priključka in širokopasovni dostop do interneta, IP telefonije in IP televizije preko xDSL tehnologij. Iz podatkov, ki jih agencija zbira za potrebe izvajanja tržnih analiz oz. za spremljanje razvoja trga elektronskih komunikacij izhaja, da se zmanjšuje delež PSTN priključkov na račun povečanja ISDN, centreks oz. IP priključkov. V prvi polovici leta 2006 je znašal delež PSTN priključkov 60%, medtem ko je ISDN obsegal 21% vseh priključkov. Vedno bolj pa je opazen delež IP priključkov. V javnomnenjski raziskavi bi se med tistimi, ki so seznanjeni z IP telefonijo in imajo analogni ali digitalni telefonski priključek, več kot polovica (56,0 %) odločila za zamenjavo klasične telefonije za IP telefonijo. Kot pogoj so za zamenjavo operaterja navedli ceno (75,0 %), tretjina jih je navedla kakovost, slaba četrtnina (23,2 %) pa možnost dostopa do IP telefonije. Iz do sedaj zbranih podatkov se je skupno število vseh priključkov Telekom Slovenija d.d. povečalo minimalno, za kar lahko vzrok iščemo v možnosti razvezave krajevne zanke in prehoda uporabnikov na drugega operaterja. Zadnji podatki kažejo, da glede na vse priključke javno dostopnih telefonskih storitev zavzema IP tehnologija vedno večji delež. Od druge polovice leta 2005 do letošnjega polletja je tako delež narasel na 2,01% glede na celotno število priključkov. Tako je bilo ob koncu polletja 2006 v uporabi 16.597 IP priključkov za javno dostopne telefonske storitve.

V Sloveniji v dostopovnem krajevnem omrežju prevladuje dostop do ozkopasovnih in širokopasovnih storitev preko fiksnega omrežja in sicer preko bakrenega para. Posukani bakreni par je prenosni medij, ki omogoča dostop do omrežja in nudenje storitev klicev, dostop do interneta, ter z ustrežno opremo tudi širokopasovni dostop, IP telefonijo in IP televizijo. Bakreni par poteka od omrežne priključne točke (OPT) na strani končnega uporabnika preko dostopovnega kablanskega omrežja do glavnega delilnika (GD), kjer se zaključi na vertikalni letvici. V primeru storitve polne razvezave krajevne zanke se ta točka poveže z operaterjevo opremo (DSLAM) v prostoru skupne lokacije direktno, v primeru sodostopa pa preko razcepnika. Glede na dostopovno povezavo imajo operaterji različne možnosti zagotavljanja storitev končnim uporabnikom, kot izhaja iz spodnje slike:

- uporabniku A je zagotovljena direktna povezava na DSLAM opremo in omogoča zagotavljanje širokopasovnih (kot tudi govornih storitev preko IP telefonije in IP televizijo) storitev pri istemu operaterju,
- uporabniku B je zagotovljen tako ozkopasovne telefonske storitve kot tudi širokopasovne storitve pri različnih operaterjih,
- uporabniku C so omogočene le ozkopasovne storitve.

Končni uporabnik ima na maloprodajnem trgu možnost dostopati do širokopasovnih in govornih storitev prek bakrenih krajevnih zank Telekoma Slovenija d.d. Kot izhaja iz slike, lahko krajevno zanko v okviru razvezave krajevne zanke zakupi operater-konkurent, kar končnemu uporabniku poleg dostopa do omrežja in storitev Telekoma Slovenije d.d. in z njim povezanih družb omogoči dostop do omrežja in storitev operaterja - konkurenta. Končni uporabniki imajo poleg krajevne zanke tudi možnosti alternativnih povezav do omrežij in storitev operaterjev, kamor sodi dostop prek kableskega koaksialnega omrežja, brezžični dostop, dostop prek optičnih povezav (FTTH) in prek mobilnega omrežja (UMTS).

Posledično ima operater možnost dostopa do končnih uporabnikov prek različnih prenosnih tehnologij oziroma načinov prenosa, naštetih zgoraj. Te lahko zagotovi bodisi sam bodisi jih zakupi pri drugem operaterju. Agencija je v nadaljevanju ugotavljala zamenljivost povpraševanja razvezave krajevne zanke z drugimi tehnologijami za zagotavljanje širokopasovnih in govornih storitev.

Alternativa dostopovnemu krajevno omrežju prek bakrene parice je povezava prek koaksialnega **kableskega omrežja**. Kljub temu, da je kablesko omrežje v Sloveniji relativno dobro razvito in razširjeno, pa se ne more primerjati z razširjenostjo fiksnega telefonskega omrežja in s tem dostopa do krajevne zanke. Kablesko omrežje ne pokriva celotnega ozemlja Republike Slovenije, kar operaterju ne omogoča dostopa do ekvivalentnega števila potencialnih uporabnikov. Agencija je ugotavljala razširjenost kableskih omrežij z vidika kableskih priključkov na katerih je mogoče uporabiti del frekvenčnega pasu za prenos širokopasovne komunikacije v primerjavi s pokritjem omrežja Telekoma Slovenije d.d. Ugotovila je, da ima slednji bistveno večjo možnost pokritja s širokopasovnim signalom in možnost dostopa do več kot 90 % slovenskih gospodinjstev, medtem ko pokritost kableskega omrežja v Sloveniji znaša 40%. Tam kjer dostop ni mogoč preko kableskega omrežja, pa bi moral operater celo zgraditi lastno fizično dostopovno omrežje. Poleg tega imajo ponudniki internetnih storitev praviloma enotne cene za svoje xDSL maloprodajne storitve za celo Slovenijo in jim tudi s tega vidika razdrobljena kableska omrežja ne predstavljajo ekvivalentnega substituta, saj bi nastopile težave pri dogovarjanju s končnimi

uporabniki na različnih območjih. Kabelsko omrežje ne omogoča primerljive geografske pokritosti, zaradi česar bi se bil ponudnik, ki bi prešel z razvezanih zank na kabel, prisiljen odpovedati velikemu številu dejanskih in potencialnih končnih uporabnikov. Zaradi tega kabelski dostop ne more predstavljati substituta za razvezavo krajevne zanke.

Brezžični dostop omogoča dostop do omrežja z uporabo frekvenc in s tem zagotavljanje širokopasovnega dostopa, vendar je razširjenost in razdrobljenost takega omrežja glavni vzrok za nekonkurenčnost v primerjavi z razvezanim dostopom do krajevne zanke. Visoki potopljeni stroški pri gradnji omrežij skupaj z ekonomijo obsega in gostoto so glavne značilnosti dostopovnih omrežij. Ti stroški občutno zvečajo ovire za vstop na trg za operaterje, ki načrtujejo krajevna dostopovna omrežja z namenom zagotavljanja širokopasovnega dostopa. Na območju Republike Slovenije še ni aktivnega ponudnika fiksne brezžičnega dostopa, ki je na nekaterih tržiščih prisoten kot cenovno ugodna alternativa za uporabnike (predvsem poslovne). Agencija je v letošnjem letu objavila razpis za dodelitev radijskih frekvenc za širokopasovni brezžični dostop v pasu od 3.410 do 3.600 MHz, kar kaže na bližajoči se vstop operaterjev. Odločbi je izdala družbama Telekom Slovenije d.d. in Tok telekomunikacije d.o.o. za dobo 10 let, storitve fiksne brezžičnega širokopasovnega dostopa pa bosta morala izvajalca zagotavljati na celotnem območju Republike Slovenije. Skladno s tem bo agencija pri izdelavi naslednje analize ponovno ugotavljala stanje na tem delu trga.

Ustrezne zamenljivosti ne predstavljajo niti **Wi-fi hotspoti**, ki so namenjeni dostopu na točno določenih lokacijah (letališča, hoteli), niso pa namenjeni uporabi v gospodinjstvih in podjetjih. Dostop preko **energetskih kablov** v Sloveniji prav tako še ni v javni komercialni ponudbi in tega v doglednem času tudi ni pričakovati.

Izgradnja dostopovnega optičnega omrežja se je zaradi visokih stroškov intenzivneje začela šele v zadnjem času. Tako je **dostopovna optična povezava do končnih uporabnikov** (FTTH) v fazi razvoja in se zaradi visokih stroškov gradnje gradi le v urbanih središčih, kjer je gostota prebivalstva večja in izgradnjo takega omrežja ekonomsko opravičena. Družba Gratel d.o.o. za operaterja T-2 d.o.o. gradi optično dostopovno omrežje (FTTH), vendar tu ne gre za polno podvojitve omrežja, ki bi alternativnim operaterjem v za to analizo relevantnem obdobju omogočila, da pri svojih poslovnih modelih za xDSL obidejo bakreno infrastrukturo družbe Telekom Slovenije d.d. Optika je nadalje pogosteje uporabljena pri povezavi s poslovnimi uporabniki, bodisi kot neosvetljena vlakna bodisi v zvezi s storitvami zakupljenih vodov, ki so predmet regulacije na drugih upoštevnih trgih. Uporablja se v primerih, ko xDSL ne zagotavlja primerne hitrosti, ko se na primer zahteva večja hitrost tudi v smer od uporabnika proti operaterju. Agencija na podlagi napisanega in zlasti na podlagi dejstva, da optike ni mogoče dovolj hitro in z dovolj nizkimi stroški zagotoviti do vseh zelenih končnih uporabnikov, ugotavlja, da dostopovno optično omrežje in razvezava lokalne zanke nista del istega upoštevnega trga.

Trenutno je v Sloveniji s signalom **UMTS** pokritega 69,3% prebivalstva Slovenije. Zaradi tehničnih nadgradenj UMTS omrežja lahko občasno prihaja do zmanjšanja jakosti signala na določenih lokacijah. Poleg tega znaša samo mesečna naročnina UMTS paketa pri družbi Mobitel d.d. 15.000 tolarjev, kar vključuje 200 minut pogovorov MPO enega naročnika, 200 minut pogovorov znotraj Mobitelovih omrežij, 200 minut videotelefonije, 200 MB paketnega prenosa podatkov in 200 sporočil MMS. Tehnologija UMTS zaenkrat omogoča prenos podatkov s hitrostjo do 384 kbps, kar pa je bistveno počasneje in zato relativno bistveno dražje kot to omogoča dostop prek xDSL priključka. Za primerjavo: operater T-2 d.o.o. ponuja VDSL paket s hitrostjo 1 Mbps / 256 Kbps in neomejeno uporabo za 5.000 SIT. Poleg tega ima omenjeni mobilni paket v primerjavi s paketi ADSL tudi omejen čas dostopanja. Zaradi navedenega končni uporabniki niso dovolj zainteresirani za uporabo širokopasovnih in govornih storitev preko mobilne tehnologije, kar za operaterja pomeni občutno manjše število

potencialnih končnih uporabnikov. Prav tako operaterju ne bi bilo dobičkonosno zamenjati način zagotavljanja storitev v primeru SSNIP testa in preiti iz razvezane krajevne zanke na mobilno tehnologijo. Agencija zaključuje, da UMTS ne predstavlja substituta razvezavi krajevne zanke, saj velike razlike v ceni dostopa ter omejitve glede uporabe kažejo na manjšo stroškovno učinkovitost mobilne tehnologije v primerjavi z xDSL. Posledično UMTS že na maloprodajnem trgu v tem trenutku ne predstavlja substituta, torej tudi ne more predstavljati ustreznega nadomestila za medoperaterski dostop prek krajevne zanke.

Prav tako ne predstavlja ustreznega substituta **operaterski širokopasovni dostop**, pri katerem operater na medoperaterskem trgu zakupi krajevno zanko, že opremljeno s širokopasovno storitvijo. Tak produkt oziroma storitev operaterju onemogoča uporabo lastne širokopasovne dostopovne tehnologije (xDSL) in ne predstavlja substituta za operaterje, ki želijo na maloprodajnem trgu konkurirati z uporabo lastne dostopovne tehnologije oziroma sami investirati v širokopasovno dostopovno tehnologijo. Te storitve je agencija obravnavala na trgu 12 ter dostop do njih uredila z odločbo šifra 300-131/2005-127 z dne 10.4.2006.

Glede na povedano našete alternativne možnosti dostopa na medoperaterskem trgu na strani povpraševanja niso substituti klasičnemu načinu dostopa preko bakrenega para.

Agencija je v nadaljevanju analizirala zamenljivost ponudbe razvezave krajevne zanke. Ugotovila je, da bakrene krajevne zanke drugim operaterjem ponuja le Telekom Slovenije d.d. Agencija je mnenja, da v Sloveniji ni operaterjev omrežij, ki bi lahko v dovolj kratkem času ponudili primerljivo razširjeno dostopovno omrežje, agencija pa tudi ugotavlja, da podvojitev takega omrežja ne bi bila ekonomsko upravičena, saj primerljive stopnje penetracije v vseh letih razvoja in intenzivne gradnje ni doseglo niti koaksialno kabelsko omrežje.

Agencija posledično zaključuje, da s kriterijem zamenljivosti povpraševanja in ponudbe za storitve razvezave krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev na medoperaterskem trgu še ni primernega substituta.

5.2 Določitev geografskega trga

Upoštevni geografski trg obsega vsa področja, kjer podjetja ponujajo storitve in povprašujejo po storitvah v enakih pogojih konkurence. Pri določanju upoštevnege trga se ne upoštevajo področja, na katerih so pogoji konkurence pomembno različni.

Splošni akt določa, da je geografski trg za medoperaterski trg »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)«, celotno območje Republike Slovenije. Geografski upoštevni trg je območje Republike Slovenije, saj so konkurenčni pogoji enaki za območje celotne države in niso vezani na določeno regijo ali območje. Ključno za to ugotovitev je dejstvo, da družba Telekom Slovenije d.d. svojo storitev razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke ponuja pod enakimi pogoji na celotnem ozemlju Slovenije.

Agencija se opredeljuje tudi do stališča Urada za varstvo konkurence glede morebitne geografske segmentacije trga na posamezne regije. Iz opredelitve trga proizvodov in storitev izhaja, da stanje na trgu »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)« odločilno determinira na ozemlju vse države, cenovno in storitveno homogena ponudba družbe Telekom Slovenije d.d., ki tudi ustreza povpraševanju operaterjev na grosističnem trgu, kar kaže na neprimernost nadaljnje regijske delitve geografskega trga.

5.3 Definicija upoštevnega storitvenega trga Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)

Upoštevni trg razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev je medoperaterski trg, ki vključuje naslednje storitve, potrebne za uporabo krajevnih zank in podzanke s strani operaterjev:

- Povsem razvezan dostop do krajevne zanke pomeni zagotovitev dostopa operaterju do krajevne zanke ali krajevne podzanke obstoječega operaterja, z odobritvijo uporabe celotnega frekvenčnega spektra posukanega kovinskega para.
- Sodostop do krajevne zanke pomeni zagotovitev dostopa operaterja do krajevne zanke ali krajevne podzanke obstoječega operaterja z odobritvijo uporabe frekvenčnega spektra posukanega kovinskega para za negovorni pas, pri tem krajevno zanko še naprej uporablja obstoječi operater za zagotavljanje javnih telefonskih storitev.
- Skupno uporabo objektov oziroma zagotavljanje fizičnega prostora in tehničnih zmogljivosti potrebnih za primerno namestitve in povezavo ustrezne opreme operaterja – skupna lokacija¹.

Tako definiran razvezan dostop do krajevne zanke omogoča operaterjem, da na maloprodajnem trgu ponudijo storitev prenosa podatkov z visoko bitno hitrostjo in/ali govorne storitve, na celotnem ozemlju Republike Slovenije.

6 Analiza upoštevnega trga o obstoju konkurence

Kadar agencija presoja, ali ima operater pomembno tržno moč v skladu s prvim odstavkom 19. člena ZEKom, upošteva merila določena v četrtem odstavku istega člena. Agencija je pri analizi upoštevala naslednja merila, ki niso kumulativne narave:

- tržni delež operaterja na upoštevne trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevne trgu v daljšem obdobju;
- ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu;
- vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč);
- doseganje ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti;
- stopnja vertikalne integracije;
- možnost dostopa do finančnih virov.

¹ Skupna lokacija je zagotavljanje prostora v prostoru glavnega delilnika za postavitve opreme operaterjev, ki so upravičeni do razvezanega dostopa do lokalne zanke. Obstajajo različne oblike skupne lokacije (na primer: fizična lokacija, kjer se oprema operaterja locira v prostorih operaterja, ki je dolžan ponuditi razvezan dostop do krajevne lokacije in skupno lokacijo). V okviru zagotavljanja skupne lokacije so potrebne tudi vse pomožne (ostale) storitve, ki so potrebne za skupno lokacijo kot so dostop do glavnega delilnika in zagotavljanje električne energije.

6.1 Tržni delež operaterja na upoštevem trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevem trgu v daljšem obdobju

Visok tržni delež operaterja je pomemben pokazatelj obstoja prevladujočega položaja na trgu. Kot izhaja iz sodne prakse Sodišča Evropskih skupnosti je samo dejstvo, da ima podjetje tržni delež večji od 50%, že samo po sebi, razen v izjemnih primerih, dokaz o obstoju pomembne tržne moči na določenem trgu. Podjetju z visokim tržnim deležem se lahko pripisuje pomembno tržno moč, če je bil tržni delež konstanten skozi daljše časovno obdobje. Tržni delež operaterja na upoštevem trgu in spremljanje njegovega tržnega deleža v daljšem obdobju je možno na osnovi merjenja prihodkov ali merjenja količine storitev.

V Sloveniji v proučevanem obdobju od druge polovice leta 2004 do konca leta 2005 deluje le en ponudnik razvezave krajevne zanke na medoperaterskem trgu, to je družba Telekom Slovenije d.d., ki ima posledično 100% tržni delež iz naslova sodostopa, povsem razvezanega dostopa in skupne lokacije. Vzorčno ponudbo za razvezan dostop je prvič objavil v prvem polletju 2003, od takrat dalje njegov tržni delež ostaja stabilen v višini 100%.

V drugi polovici leta 2005 sta začeli prek krajevne zanke ponujati maloprodajne storitve družbi T-2 d.o.o. in Voljatel d.d., katerih število zakupljenih linij se v opazovanem obdobju povečuje. Pred njunim vstopom je Telekom Slovenije d.d. v skladu z vzorčno ponudbo zagotavljal dostop do krajevne zanke le svoji hčerinski družbi SiOL d.o.o..

Agencija ugotavlja, da je prišlo do razvezave krajevne zanke za oba nova operaterja na podlagi regulatornih obveznosti Telekoma Slovenije d.d. na medoperaterskem trgu.

6.2 Ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu

Grožnja za vstop na trg, bodisi da vstopajoči vstopa na dolgi rok bodisi za krajši čas, je ena izmed glavnih pritiskov potencialnih konkurentov na obstoječe podjetje, kjer je tak vstop verjeten (in ne zgolj hipotetičen), pravočasen in upoštevanja vreden.

Alternativni operater, ki bi želel vzpostaviti svoje lastno bakreno dostopovno omrežje, bi lahko to storil tako, da bo zgradil objekte, naprave in položil ustrezno napeljavo. Pri tem ja soočen s tem, da mora izvesti podzemne ali nadzemne komunikacijske napeljave in postaviti objekte ter naprave, vse to pa na tuji nepremičnini. V zvezi s tem je operater soočen s problemom pridobitve služnosti na tujem zemljišču, kar predstavlja pravno oviro za hiter in učinkovit vstop na trg z zagotovitvijo lastnega dostopovnega omrežja.

Karakteristika dostopovnih omrežij so potopljene stroški, ekonomije povezanosti in gostota, kar znatno povečuje ovire za vstop novih operaterjev, ki načrtujejo krajevna dostopovna omrežja. Agencija tako ugotavlja, da bi vstop na ta trg zahteval znatne kapitalske investicije, pretežno kot potopljene stroške oziroma stroške, ki ne bodo povrnjeni pri izstopu iz trga. Zaradi pomembnosti gostote, bo vstop na trg ekonomsko upravičen le, če bo penetracija oskrbovanega področja zadosti visoka. Podvojitvev dostopovnega omrežja, kakršnega ima družba Telekom Slovenije d.d., zato za vstopajočega operaterja ne bi bila ekonomsko upravičena. Podvojitvev dostopovnega omrežja z optiko se po drugi strani deloma odvija, vendar tu ne gre za infrastrukturo, ki bi se zagotavljala na tem upoštevem trgu.

Agencija posledično ugotavlja, da ovire za vstop na trg obstajajo in krepijo pomembno tržno moč Telekoma Slovenije d.d.

6.3 Vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč)

Kjer so kupci zadosti veliki in imajo zadosti moči, se lahko racionalno odzovejo na vsak poskus za zvišanje cen prodajalca. Izravnalna kupna moč obstaja tedaj, kadar imajo velike stranke zmožnost v razumnem roku uporabiti alternative kot odgovor na zvišanje cene ali grožnjo po zvišanju cen. Alternativa pa je, da bodisi preneha kupovati ali bodisi da zamenja ponudnika.

Agencija ugotavlja, da na tem trgu obstajajo trije kupci: poleg hčerinske družbe Telekom Slovenije d.d. SiOL d.o.o., še družba T-2 d.o.o. in družba Voljatelj d.d. V letu 2006 je na trg vstopila tudi družba Amis d.o.o., ki pri družbi Telekom Slovenije d.d. že ureja prostore za skupno lokacijo. Agencija ugotavlja, da ti kupci glede na ponudbo na trgu nimajo alternative glede na družbo Telekom Slovenije d.d. Poleg tega pa hčerinska družba SiOL d.o.o., tudi v primeru, da bi alternativa obstajala, le-te ne bi hotel izrabiti, saj gre za odvisno družbo.

Zaradi navedenega agencija ugotavlja, da na tem trgu noben kupec nima izravnalne kupne moči, to je moči, da bi lahko ogrozila tržni položaj družbe Telekom Slovenije d.d.

6.4 Doseganje ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti

Ekonomije obsega so značilne za proizvodne procese, ki vsebuje visoke fiksne stroške, kar je tudi značilnost komunikacijskih trgov. Ekonomije obsega predstavljajo oviro za vstop kot tudi prednost pred obstoječimi konkurenti.

Družba Telekom Slovenije d.d. je operater, ki pokriva celotno ozemlje države, ter ponuja skupaj s krajevno zanko tudi telefonijo in/ali širokopasovni dostop prek hčerinske družbe SiOL d.o.o. Kot posledica tega se stroški družbe Telekom Slovenije d.d. in z njim povezanih družb razporedijo na več stroškovnih nosilcev, zaradi česar so povprečni stroški na posamezno enoto nižji. Istočasno pa ponujanje zanke sočasno s telefonijo in/ali širokopasovnim dostopom vpliva na povečanje obsega storitev, kar ima prav tako za posledico znižanje povprečnih stroškov družbe Telekom Slovenije d.d. na posamezno enoto. Na ta način družba Telekom Slovenije d.d. na trgu dosega tako ekonomije povezanosti kot ekonomije obsega, kar predstavlja oviro za vstop alternativnim operaterjem.

6.5 Stopnja vertikalne integracije

Smernice Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve obravnavajo integracijo kot vzvod tržne moči. Z vzvodom se razume kakršnokoli obnašanje, s katerim podjetje, ki ima to moč, prenese moč na drug potencialno konkurenčen trg. Ker je vzvod poskus izrinjanja tekmecev s potencialno konkurenčnega trga, omejitev njihove prodaje oz. dohodkov, ali zgolj oviranje tekmecev pri vstopu na trg se ga razume tudi kot oblika izključevanja. Vertikalni vzvod se lahko definira tudi kot: »vsaka praksa prevladujočega, ki nekaterim uporabnikom odreka dostop do nujnih inputov z namenom vzdrževanja monopolne moči in to moč iz enega segmenta trga (segment ozkega grla) prenaša na drug trg (potencialno konkurenčen trg)«. Ker vzvod povzroča tržno moč na potencialno konkurenčnem trgu je običajno škodljiv za celotno blaginjo.

Družba Telekom Slovenije d.d. je s svojim hčerinskim podjetjem SiOL d.o.o. pomemben akter na trgih kjer deluje (vertikalna veriga) od krajevnega dostopa na medoperatreskem trgu, do maloprodajnega trga širokopasovnih storitev, ki jih preko krajevne zanke zagotavlja družba SiOL d.o.o. Sama družba Telekom Slovenije d.d. pa zagotavlja končnim uporabnikom prek krajevnih zank PSTN in ISDN govorne storitve. Opisana povezava predstavlja dovolj visoko stopnjo vertikalne integracije, ki dodatno krepi tržno moč Telekoma Slovenije d.d. na upoštevnem trgu.

6.6 Možnost dostopa do finančnih virov

S kazalniki financiranja presojamo sestavo obveznosti do virov sredstev. Struktura obveznosti do virov sredstev vpliva na finančno tveganje ter donosnost gospodarske družbe. Ti kazalci so zlasti pomembni za posojilodajalce pri oceni tveganja glede vračila povračila. Donosnost in finančno tveganje sta povezana. Podjetja s stabilnim, dobro predvidljivim poslovanjem lahko varneje uporabljajo več dolžniških virov financiranja.

Agencija je preverjala naslednje kazalnike:

— gibanje prihodkov

Stabilnost prihodkov omogoča podjetju večji delež kapitala v obliki dolgoročnih dolgov. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. je razvidno, da so se prihodki iz poslovanja konec leta 2005 povečali za 7% glede na prihodke konec leta 2004.

— stopnja dolžniškosti kapitala

Delež dolgov v financiranju kaže, kolikšen del sredstev podjetja je financiran s tujimi viri oziroma dolgovi. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. izhaja, da je to 15,3% v letu 2005 (druga polovica leta) oziroma 18,6% v drugi polovici leta 2004. Nižja vrednost kazalca

zmanjšuje tveganje glede vračila glavnice in obresti. Agencija ocenjuje, da velik delež kapitala v financiranju (in s tem posledično nizek delež dolgov) zmanjšuje tveganje pri poslovanju.

— koeficient dolgovno- kapitalskega razmerja

Koeficient kaže razmerje med dolgovi in kapitalom. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. izhaja, da ima koeficient trend padanja, v drugi polovici leta 2004 je znašal 23,3%, v prvi polovici leta 2005 20,6% ter 18,4% v drugi polovici leta 2005.

— ROE (koeficient čiste dobičkovnosti kapitala)

Kazalnik je pravzaprav najpomembnejši kazalec poslovanja podjetja, saj (posredno) meri donosnost naložbe lastnikov podjetja. Kaže koliko denarnih enot je ustvarila ena denarna enota kapitala. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. je razvidno da ROE niha in sicer v obdobju od druge polovice leta 2004 do prve polovice leta 2005 je padel iz 4,1% na 3,1%, v drugi polovici leta 2005 pa je narasel na 5,7%.

Agencija ugotavlja, da je struktura kazalnikov ugodna. Majhen delež dolgov in posledično velik delež kapitala zmanjšuje tveganje pri poslovanju, s tem pa je tudi dostop do finančnih virov ugodnejši. Navedeno dodatno krepi pomembno tržno moč družbe Telekom Slovenije d.d..

7 Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevem trgu

Agencija je na podlagi določb zakona in Splošnega akta o določitvi upoštevni trgov, ter na podlagi pridobljenih podatkov izvedla tržno analizo upoštevnega trga »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)«. Iz opravljene analize izhaja, da ima družba Telekom Slovenije d.d. pomembno tržno moč na omenjenem upoštevem trgu, zaradi česar na trgu ni učinkovite konkurence. Na to kaže visok tržni delež, ki pri družbi Telekom Slovenije d.d. znaša 100%. Poleg tega pa na pomembno tržno moč kažejo tudi drugi obravnavani kriteriji kot so ovire za vstop na trg, neobstoj izravnalne kupne moči, stopnja vertikalne integracije ter obstoj ekonomije obsega oziroma ekonomije povezanosti. Omenjeni dejavniki otežujejo vstop potencialne konkurence na upoštevni trg. Ti kazalniki v večini primerov potrjujejo pomembno tržno moč družbe Telekom Slovenije d.d. na upoštevem trgu »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)« ali pa tej ugotovitvi vsaj ne nasprotujejo. Glede na to analiza ostalih meril o določitvi pomembne tržne moči iz 19. člena ZEKom ne bi mogla ovreči ugotovitve pomembne tržne moči Telekoma Slovenije d.d. na upoštevem trgu.

Agencija je v skladu z 19. členom zakona določila družbo Telekom Slovenije d.d. na upoštevem trgu »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)« kot operaterja s pomembno tržno močjo, saj ima položaj, enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

8 Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

V primeru, da agencija na podlagi analize upoštevne trga ugotovi, da ta trg ni dovolj konkurenčen, z odločbo določi operaterja s pomembno tržno močjo na tem trgu. V skladu z drugim odstavkom 22. člena ZEKom mora agencija z odločbo naložiti operaterju s pomembno tržno močjo vsaj eno izmed obveznosti iz 23. do 30. člena ZEKom. Izhodišče za ugotovitev primernih obveznosti za regulacijo trga so motnje konkurence, ki so že prisotne na trgu kot tudi potencialne motnje, ki lahko nastopijo v prihodnosti.

Agencija na podlagi opravljene tržne analize ocenjuje, da bi bilo družbi Telekom Slovenije d.d. kot operaterju s pomembno tržno močjo na upoštevem trgu »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev (medoperaterski trg)« potrebno naložiti naslednje obveznosti:

- obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe;
- obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja;
- obveznost zagotavljanja preglednosti;
- obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva;
- obveznost ločitve računovodskih evidenc.

8.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Agencija lahko z odločbo iz prvega odstavka 26. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo obveznost, da ugotovi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti. Pri tem agencija lahko naloži tudi dodatne pogoje, da se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti.

Agencija ocenjuje, da je treba naložiti navedeno obveznost, da se prepreči nevarnost ustvarjanja oziroma krepitve prevladujočega položaja družbe Telekom Slovenija d.d. z oviranjem operaterskega dostopa do omrežnih elementov in s postavljanjem nerazumnih pogojev, ki bi onemogočili učinkovito konkurenco. Prav tako bi posledice ne naložitve obveznosti neposredno učinkovale na konkurenco na maloprodajnem trgu in nasprotovale interesom končnih uporabnikov. Z naložitvijo navedene obveznosti se želi preprečiti dejanja, ki preprečujejo konkurenco in niso cenovne narave.

Z ukrepom se vzpodbuja vstop na maloprodajne trge (tako na trg širokopasovnih storitev kot tudi na trg govornih storitev) in s tem konkurenco. To pa ima za posledico kakovostnejše storitve končnim uporabnikom. Z naloženo obveznostjo se pospešuje izgradnja in razvoj elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev v Republiki Sloveniji, s tem pa učinkovita konkurenca. Naložitev te obveznosti je sorazmerna, saj gre za nujen predpogoj, da bi lahko konkurenti Telekoma Slovenije d.d. in njegovih hčerinskih družb razvijali lastno omrežje in zagotavljali storitve končnim uporabnikom na enak način kot Telekom Slovenije d.d. in njegove hčerinske družbe, s tem pa se zagotavlja dolgoročno varstvo konkurence na trgu.

Agencija glede na dosedanje izkušnje pri spremljanju razvoja trga in možnosti, ki bi jih družba Telekom Slovenija d.d. lahko izkoristila na podlagi svoje tržne pozicije na trgu meni, da bi se lahko pojavile motnje konkurence predvsem v izločitvi konkurentov na maloprodajnih

trgih (foreclosure), kjer je položaj alternativnega operaterja odvisen od pogojev, ki mu jih na medoperaterskem trgu nudi obstoječi operater krajevne zanke. Možnost pojava motenj izhaja že iz preteklega ravnanja Telekom Slovenije d.d., saj je ta šele leta 2003 objavil prvo vzorčno ponudbo, čeprav je zakon, ki mu je to nalagal, stopil v veljavo že leta 2001. Poleg tega pa nobeden od alternativnih operaterjev, ki bi bil od njega neodvisen, storitev vzorčne ponudbe vse do leta 2005 ni začel uporabljati, iz česar izhaja komercialna nesprejemljivost ponudbe krajevne zanke v takratnem času. Družbi Telekom Slovenije d.d. pa njen 100% tržni delež na danem trgu še vedno omogoča, da sprejme odločitve povsem neodvisno od ravnanj ostalih udeležencev na trgu. Prav tako je v položaju, da prepreči oz. omeji drugim razvezan dostop do krajevne zanke. To lahko stori tudi s postavitvijo pogojev, ki niso cenovne narave kot npr. zavlačevanje postopka pridobitve razvezanega dostopa do krajevne zanke, postavljanje nekonkurenčnih pogojev in podobno. Z zavrnitvijo operaterskega dostopa ali s postavitvijo nerazumnih pogojev dostopa, ovira vzpostavitev zadostne konkurenčnosti trga na maloprodajnem trgu širokopasovnega dostopa, kjer ima njegova hčerinska družba SiOL d.o.o. še vedno več kot 82% delež xDSL priključkov. Opisana povezava predstavlja dovolj visoko stopnjo vertikalne integracije, ki dodatno krepi tržno moč Telekom Slovenije d.d. na upoštevem trgu. Agencija ugotavlja, da v kolikor družbi Telekom Slovenija d.d. ne bi bila naložena obveznost dopustitve operaterskega dostopa do omrežnih zmogljivosti, bi lahko Telekom Slovenija d.d. s postavljanjem nekonkurenčnih pogojev oviral oziroma omejeval vstop novih operaterjev, in s tem posredno onemogočal nadaljnji razvoj konkurence pri širokopasovnem dostopu na maloprodajnem trgu in ohranitev pomembnega tržnega deleža preko družbe SiOL d.o.o. Prav tako ima Telekom Slovenije d.d. sam ali preko hčerinske družbe SiOL d.o.o. več kot 98% tržni delež pri dostopu do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji, kar pomeni dodatno vzpodbudo za preprečevanje dostopa konkurentov, ki bi želeli opravljati govorne storitve prek razvezanega dostopa do krajevne zanke.

Kot dodaten razlog, da je ukrep nujen za razvoj konkurence, agencija navaja, da je na podlagi prijav kršitev kot tudi številnih drugih obvestil operaterjev in končnih uporabnikov na trgu ugotovila, da se alternativni operaterji v praksi soočajo s številnimi vstopnimi ovirami (zlasti onemogočanje povezav med skupnimi lokacijami, nemožnost povezave s tretjimi osebami, zaračunavanje pavšalne količine porabljene električne energije, zaračunavanje nerazumno visokih stroškov materiala, zamujanje pri razvezavah zank oziroma reševanju reklamacij). Agencija na podlagi navedenih težav ugotavlja, da je naložitev obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe družbi Telekom Slovenije d.d. potrebna tudi v prihodnje. Z določitvijo konkretnjših določil, ki nedvoumno preprečujejo nekonkurenčno oviranje razvoja trga, se bo preprečilo morebitna oviranje vstopa novih operaterjev.

Agencija ugotavlja, da bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru naložene obveznosti dopustitve operaterskega dostopa morala zagotoviti naslednje:

- zagotoviti operaterski dostop do omrežnih elementov oziroma naprav in odobriti odprt operaterski dostop do tehničnih vmesnikov in drugih povezanih zmogljivosti, potrebnih za povsem razvezan dostop in sodostop do krajevne zanke in podzanke, pri čemer bo na razumno zahtevo:
 - dolžna ugoditi vsem razumnim zahtevam za povsem razvezan dostop in sodostop do krajevne zanke in podzanke,
 - morala upoštevati pri razvezanem dostopu in sodostopu naslednje roke:
 - rok za odgovor na poizvedbe glede osnovnih informacij o lokaciji glavnega delilnika in okvirni dolžini krajevne zanke največ 15 minut, glede ostalih informacij pa največ 3 delovne dni,

- v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe, bo morala z razlogi pisno oziroma preko spletnega mesta in s priloženo tehnično dokumentacijo, iz katere ti razlogi nedvoumno izhajajo, seznanil operaterja v roku 10 delovnih dni,
- rok za izvedbo naročila je 12 delovnih dni od prejema popolnega naročila, pri čemer bo morala pričeti z deli najkasneje 2 delovna dneva po prejemu naročila s strani operaterja,
- rok za odpravo napak je 3 delovne dni od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni,
- se v dobri veri pogajati z operaterji, ki zahtevajo operaterski dostop (2. točka 2. odstavka 26. člena),
- ne bo smela zavrniti že odobrenega operaterskega dostopa do razvezave krajevne zanke ali podzanke (3. točka 2. odstavka 26. člena),
- bo dolžna zagotoviti skupno lokacijo (kolokacijo) in druge zmožljivosti, potrebne za primerno namestitev in povezavo ustrezne opreme, ki omogoča uporabo krajevne zanke in podzanke za opravljanje širokopasovnih ali govornih storitev, ki jih želi opravljati operater (6. točka 2 odstavka 26. člena), v okviru katere:
 - bo morala omogočiti operaterjem izbiro tipa skupne lokacije, pri čemer bo dolžna upoštevati želje operaterjev, katere je mogoče omejiti le, če so za to podani res objektivni, transparentni pogoji oziroma razlogi, pri čemer bo družba Telekom Slovenije d.d. v primeru zavrnitve dolžna z objektivnimi razlogi seznaniti operaterja,
 - bo dolžna omogočiti neoviran dostop z lastnim optičnim kablom ali optičnim kablom tretjih ponudnikov do prostorov skupne lokacije operaterja ter bo morala pri tem omogočati samostojno povezovanje operaterjev med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe z opremo in izvajalcem, ki ju lahko priskrbi operater sam, pri čemer bo morala za te potrebe zagotoviti souporabo kanalov, zgradb in drugih potrebnih zmožljivosti,
 - bo morala na zahtevo operaterja zagotoviti v prostoru skupne lokacije enake oblike elektroenergetskega napajanja kot jih zagotavlja sama sebi oziroma svojim hčerinskim družbam,
 - bo morala omogočiti na zahtevo operaterja virtualno skupno lokacijo prek skupnega prostora, kjer ni potrebna izgradnja fizičnega prostora in se naprave postavijo v obstoječi prostor družbe Telekom Slovenije d.d.,
 - bo morala v primeru, da nima prostega prostora za skupno lokacijo in na zahtevo operaterja omogočiti povezavo z oddaljeno skupno lokacijo, ki jo priskrbi operater,
 - bo morala ponuditi operaterjem najmanjši prostor za skupno lokacijo, kot ga zahteva operater in ki je še primeren za ustrezno namestitev naprav, ki jih operater glede na svojo zahtevo dejansko potrebuje,
 - bo morala pri skupni lokaciji upoštevati naslednje roke:
 - rok za odgovor na poizvedbo je za do 15 lokacij 10 dni od prejema popolne poizvedbe, nad 15 do 50 lokacij 30 dni od prejema popolne poizvedbe, nad

50 do 100 lokacij 45 dni od prejema popolne poizvedbe in nad 100 lokacij 90 dni od prejema popolne poizvedbe,

- rok za izvedbo naročila je največ 6 mesecev,
- rok za izgradnjo elementov iz prvega odstavka točke 5.3.4.5. Naročilo opreme pred zagotavljanjem storitve sodostopa trenutno veljavne vzorčne ponudbe enak roku za izvedbo skupne lokacije, če je bila oprema za zagotavljanje storitve sodostopa naročena istočasno kot skupna lokacija. Če so bili elementi naročeni kasneje ne sme biti rok, ne glede na datum naročila te opreme s strani operaterja, v nobenem primeru daljši od 2 mesecev od prejema naročila. Ta rok se lahko podaljša edino v primeru, da gre za naročilo povsem nove opreme s strani operaterja, katere ustreznost/primernost morata z operaterjem še preizkusiti,
- bo morala v roku 4 mesecev na zahtevo operaterja zagotoviti namestitve števecov za merjenje dejanske porabe elektrike na vse že zgrajene prostore skupne lokacije.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo dolžna v skladu s 5. točko drugega odstavka 26. člena ZEKom zagotoviti odprt dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov ali drugih pomembnih tehnologij, v kolikor je to predpogoj za zagotavljanje razvezanega dostopa do krajevne zanke. V okviru te obveznosti bo dolžna alternativnim operaterjem med drugim zagotoviti tudi dostop do krajevne podzanke, ker ta omogoča operaterjem, ki gradijo lastna dostopovna omrežja, da se še bolj približajo končnemu uporabniku, s čimer se vzpodbujajo investicije v omrežje. Glede na to, da alternativni operaterji prihajajo z optičnimi kablji vedno bližje končnim uporabnikom, agencija ocenjuje, da je naložitev prej navedene obveznosti družbi Telekom Slovenije d.d. nujno potrebna. S tem želi agencija povečati investicijska vlaganja v obstoječo omrežno infrastrukturo oz. inovacije v dostopovno tehnologijo, ter posredno krepiti razvoj elektronskih komunikacijskih omrežij kot tudi končnim uporabnikom zagotavljati možnost izbire med ponudniki širokopasovnih in govornih storitev.

Agencija ugotavlja, da je družbi Telekom Slovenije d.d. potrebno skladno s 26. členom ZEKoma naložiti obveznost, da alternativnim operaterjem omogoča neoviran dostop z lastnim optičnim kablom ali optičnim kablom tretjih ponudnikov do prostorov skupne lokacije ter pri tem ne sme onemogočati, ovirati ali omejevati samostojnega povezovanja operaterjev med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe. Pri tem lahko opremo in izvajalca priskrbi alternativni operater sam, medtem ko lahko družba Telekom Slovenije d.d. izvaja nadzor. Optika sicer ni del tega upoštevnega trga, vendar pa je agencija ocenila, da je potrebno kljub temu družbi Telekom Slovenije d.d. naložiti prej navedeno obveznost omogočanja dostopa z optičnim kablom. Agencija ugotavlja, da je naložitev tovrstne obveznosti nujna za izboljšanje položaja vstopajočih operaterjev na maloprodajnem trgu, saj se na ta način alternativnim operaterjem omogoči, da izbirajo med različnimi opcijami, ter s tem vplivajo na svoje stroške, preprečuje pa se tudi vezava storitev skupne lokacije s storitvami zakupa vodov oziroma optičnih vlaken Telekoma Slovenije d.d.. Agencija je mnenja, da je ukrep na trgu upravičen, saj je družba Telekom Slovenije d.d. pri povezovanju operaterjev, ki imajo izgrajen svoj skupni lokacijski prostor, zaračunavala stroške, ki niso bili sorazmerni glede na dejansko potrebno dolžino optičnih povezav, hkrati pa operaterjem Telekom Slovenije d.d. ni omogočal direktne povezave med njihovimi skupnimi lokacijami znotraj iste stavbe. Agencija želi z naloženo obveznostjo zagotoviti povečanje konkurenčnosti na maloprodajnem trgu, ukrep pa je ne glede na majhen poseg v prostore Telekoma Slovenije d.d., ki ga predstavlja napeljava kabla, povsem sorazmeren cilju, da se prepreči zaračunavanje nepotrebnih stroškov alternativnim operaterjem.

Družba Telekom Slovenije d.d. se bo morala v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki zahtevajo razvezan dostop do krajevne zanke. Agencija meni, da je ta obveznost, ki ima podlago v 2. točki drugega odstavka 26. člena ZEKom, potrebna in sorazmerna glede na izkušnje pri reševanju sporov z družbo Telekom Slovenije d.d. Agencija ugotavlja, da bi z opustitvijo naložitve navedenega ukrepa, lahko omogočila družbi Telekom Slovenija d.d., da bi na trgu razvezave krajevne zanke izkrivljala konkurenco z onemogočanjem operaterjem, da bi se pogajali in dogovorili o dostopu do razvezane krajevne zanke. Prav tako družba Telekom Slovenije d.d. ne sme zavrniti že odobrenega razvezanega dostopa do krajevne zanke in operaterju na trgu onemogočiti, da bi nadalje zagotavljal storitev na maloprodajnem trgu. Agencija meni, da je ta obveznost nujna, da se prepreči izločitev operaterjev, ki so že na trgu in s tem zmanjšanje konkurenčnosti kot tudi posledično poslabšanje položaja končnih uporabnikov pri maksimiranju njihove skupne koristi.

Prav tako bo morala družba Telekom Slovenije d.d. v skladu s 6. točko drugega odstavka 26. člena ZEKom zagotoviti skupno lokacijo (kolokacijo) in druge zmožljivosti, potrebne za primerno namestitve in povezavo ustrezne opreme, ki omogoča razvezan dostop do krajevne zanke. Uporaba krajevne zanke ni mogoča brez namestitve ustrezne opreme operaterja v neposredni bližini glavnega delilnika. Ker ima družba Telekom Slovenije d.d. komunikacijsko omrežje, ki ga ni mogoče zlahka podvojiti, je ta obveznost potreben ukrep hkrati pa tudi edino sredstvo za preprečitev vertikalnega prenosa pomembne tržne moči na maloprodajne trge.

Skladno z zgoraj naloženo obveznostjo bo agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost, da bo morala operaterjem omogočiti izbiro tipa skupne lokacije, pri čemer bo družba dolžna upoštevati želje operaterjev, katere je mogoče omejiti le, če so za to podani res objektivni, transparentni pogoji oziroma razlogi. Skupna lokacija je zagotavljanje prostora v prostoru glavnega delilnika za postavitve opreme operaterjev, ki so upravičeni do razvezanega dostopa do lokalne zanke. Družba Telekom Slovenije d.d. trenutno operaterjem ponuja naslednje oblike skupne lokacije:

- prostor skupne lokacije je fizično ločen in ima funkcionalno ločen vhod,
- prostor skupne lokacije je fizično ločen in ima skupen vhod in
- prostor skupne lokacije si deli več operaterjev in ima skupen vhod ali pa ima operater nameščeno opremo neposredno v prostoru, v katerem ima opremo tudi družba Telekom Slovenije d.d. (virtualna skupna lokacija oziroma kolokacija).

Agencija je na podlagi obvestil operaterjev ugotovila, da družba Telekom Slovenije d.d. v praksi ne upošteva želja operaterjev glede izbire tipa skupne lokacije oziroma operaterjem z objektivnimi razlogi ne obrazloži vzroka, da željen tip skupne lokacije ni mogoč. Kljub temu, da ima družba Telekom Slovenije d.d. vse oblike skupne lokacije navedene kot možne v svoji Vzorčni ponudbi, pa operaterjem avtomatično ponudi le en tip skupne lokacije. Zato agencija ocenjuje, da je naložitev navedene obveznosti nujna, da se prepreči, da bi alternativni operaterji družbi Telekom Slovenije d.d. plačevali za dražje oblike skupne lokacije, kot pa jih dejansko potrebujejo, ter se jim na ta način omogoči hitrejši vstop na trg. Po mnenju agencije je tu poudarek na učinkoviti rabi oziroma pripravi, ki pa vsekakor ne sme iti v škodo in na stroške alternativnega operaterja. V primeru, da družba Telekom Slovenije d.d. nima prostega prostora za skupno lokacijo na določeni lokaciji, bo morala le-ta omogočiti povezavo z oddaljeno skupno lokacijo, ki jo priskrbi operater. Istočasno bo morala družba Telekom Slovenije d.d. operaterju v prostoru skupne lokacije na zahtevo operaterja zagotoviti enake oblike elektroenergetskega napajanja kot jih zagotavlja samemu sebi oziroma svojim hčerinskim družbam. To med drugim pomeni, da bo morala družba Telekom Slovenije d.d. operaterjem v prostoru skupne lokacije na zahtevo operaterja zagotoviti agregatno elektroenergetsko napajanje ter enosmerno brezprekinitveno elektroenergetsko napajanje povsod tam, kjer to omogoča sami sebi oziroma svojim hčerinskim družbam.

Elektroenergetsko napajanje je nujno, da operater lahko uporablja svoje naprave. Družba Telekom Slovenije d.d. pa bo morala alternativnemu operaterju zagotoviti agregatno elektroenergetsko napajanje ter enosmerno brezprekinitveno elektroenergetsko napajanje zato, ker bo imel operater le na ta način možnost zagotavljanja enako kakovostnih in primerljivih storitev kot so storitve družbe Telekom Slovenije d.d. oziroma njegovih hčerinskih družb na maloprodajnem trgu. Prav tako bo morala omogočiti povezavo z oddaljeno skupno lokacijo tudi na zahtevo operaterja ter mu tako omogočiti skupno lokacijo tudi za potrebe dostopa do krajevne podzanke, saj brez tega njena raba ni mogoča. Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala omogočiti operaterjem virtualni dostop do razvezave krajevne zanke preko skupnega prostora, kjer ni potrebna izgradnja fizičnega prostora. Agencija ocenjuje, da je naložitev tega ukrepa nujna, saj se na ta način prepreči, da bi operater družbi Telekom Slovenije d.d. plačeval za storitve več, kot pa za storitve, ki jih dejansko potrebuje, ter se jim omogoči lažji in konkurenčnejši vstop na trg. Agencija ugotavlja, da je le na takšen način pri družbi Telekom Slovenije d.d. možno doseči enako obravnavanje operaterjev in hčerinskih podjetij družbe Telekom Slovenije d.d..

V okviru obveznosti zagotavljanja skupne lokacije bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna alternativnim operaterjem ponuditi najmanjši prostor za skupno lokacijo kot ga zahteva operater in ki je še primeren za ustrezno namestitev naprav, ki jih operater glede na svojo zahtevo dejansko potrebuje. Agencija ocenjuje, da je naložitev tega ukrepa utemeljena s 26. členom ZEKom, kjer je določeno, da se agencija odloča o primernosti naloženega ukrepa glede na potrebo po dolgoročnem varstvu konkurence, saj se bo na ta način preprečilo oviranje vzpostavitve zadostne konkurenčnosti na maloprodajnem trgu, saj operaterjem ne bo potrebno plačevati večjih stroškov zaradi uporabe večjega prostora, kot ga dejansko potrebujejo.

Agencija je pri presoji, ali naj naloži obveznost razvezanega dostopa do krajevne zanke upoštevala dejavnike iz tretjega odstavka 26. člena ZEKom. Agencija je ugotovila, da je naložena obveznost družbi Telekom Slovenije d.d. sorazmerna glede na koristi pri vzpostavljanju konkurence na trgu elektronskih komunikacij. Glede na hitrost razvoja trga ter pomembnost razvezanega dostopa do krajevne zanke agencija ocenjuje, da je izredno pomembno, da ima operater možnost namestitve lastne opreme v prostorih družbe Telekom Slovenije d.d., saj bo to povečalo konkurenco in pospešilo razvoj elektronskih komunikacijskih storitev. Prav tako je mogoče ugotoviti, da je razvezan dostop do krajevne zanke izvedljiv glede na kapaciteto, ki je na voljo, saj Telekom Slovenije d.d. razpolaga z razvejenim dostopovnim omrežjem z veliko kapaciteto bakrenih parov.

Družbi Telekom Slovenije d.d. bi bilo potrebno naložiti obveznost, da na vse že izgrajene prostore za skupno lokacijo na zahtevo operaterjev v roku 4 mesecev omogoči namestitev števecov za merjenje dejansko porabljene električne energije in da morajo biti cene zaračunane operaterjem na podlagi gibljivega dela, ter oblikovane glede na dejansko porabo. Agencija je tako odločila zaradi zelo visokih razmerij med cenami električne energije glede na dejansko porabo, cenami elektroenergetskega napajanja ter enosmernega brezprekinitvenega napajanja ter netransparentnosti pri razporejanju teh stroškov in v drugem koraku pri določanju takih cen, ki ovirajo vstop in delovanje konkurence na trgu. Cene zagotavljanja omrežnega elektroenergetskega napajanja, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. zaračunava operaterjem so lahko le na podlagi naložene obveznosti oblikovane glede na dejansko porabo. Agencija zato zaključuje, da je naložitev obveznosti namestitve števecov za izpolnitev v postopku nadzora naloženega ukrepa nujno potrebna.

Obveznosti iz Vzorčne ponudbe, ki jih ima družba Telekom Slovenije d.d. do alternativnih operaterjev, morajo biti ustrezno zaščitene. Med ključne obveznosti, ki jih ima Telekom Slovenije d.d. nedvomno sodita tudi obveznosti omogočanja (so)dostopa in kolokacije (točka 5 Vzorčne ponudbe) ter z njima povezana obveznost odpravljanja napak (točka 6.1.8.

Vzorčne ponudbe). Kršitve teh obveznosti kot tudi drugih so se doslej izkazale kot najpogostejši razlog, zaradi katerega se alternativni operaterji obračajo na agencijo ter zahtevajo uvedbo postopkov nadzora. Zato se kot primeren ukrep v smeri zagotovitve spoštovanja obveznosti predlaga naložitev rokov za izvedbo tako naloženih aktivnosti in pogodbenih kazni, saj bo to preprečilo zlorabo tržne moči, ki jo ima navedena družba, to pa bo vodilo do večje tržne discipline in omogočilo razvoj v smeri boljše konkurence.

Roki za izvedbo so sicer že del trenutno vzorčne ponudbe družbe Telekom Slovenije d.d., vendar pa agencija ugotavlja, da je le-te potrebno vključiti v ukrepe, vsebovane v odločbi, da bi se zagotovila poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve. Telekom Slovenije d.d. bi namreč lahko z zavlačevanjem pri izpolnjevanju svojih obveznosti na podlagi te odločbe pomembno oviral konkurenta pri vstopu na trg in delovanju na trgu, saj bi v primeru zamud te zamude trpeli njihovi končni uporabniki, pri katerih bi se tako vzpostavil dvom o kakovosti storitev konkurentov na škodo le-teh in v korist družbe Telekom Slovenije d.d.. Agencija je najvišje dovoljene roke za posamezna dejanja določila na podlagi opravil, ki so za njihovo izpolnitev potrebna. Poizvedba temelji pretežno na podatkih, ki so družbi Telekom Slovenije d.d. dostopni v obliki računalniških baz podatkov, ogleda na terenu pa je treba opraviti le izjemoma, skladno s tem pa so določeni tudi roki. Na podlagi 6. člena Pravilnika o katastru javnega komunikacijskega omrežja in pripadajoče infrastrukture (Uradni list RS, št. 56/05) mora družba Telekom Slovenije d.d. posredovati podatke o napravah in objektih javnega komunikacijskega omrežja oziroma pripadajoče infrastrukture za vpis v kataster do 31. decembra 2006. Agencija je pri določanju rokov izhajala iz tega, da družba Telekom Slovenije d.d. skladno z napisanim s podatki mora razpolagati, ter pri tem upošteval navedeno prehodno obdobje. Pri roku za izvedbo je agencija upoštevala potrebna dela na glavnem delilniku in po potrebi na terenu, upoštevala pa je tudi roke po Splošnem aktu o prenosljivosti števil (Uradni list RS, št. 75/05). Agencija ugotavlja, da opisana dela predstavljajo enkratne posege in ne zahtevajo večdnevni aktivnosti, vendarle pa je dopustila večdnevne roke, saj je treba upoštevati razpoložljivost delovne sile. Agencija je rok za izvedbo naročila pri razvezanem dostopu in sodostopu, zaradi dodatne naložitve obveznosti plačevanja pogodbenih kazni, družbi Telekom Slovenije d.d. podaljšala. Agencija ocenjuje, da bo družba Telekom Slovenije d.d. zaradi naložene obveznosti plačevanja pogodbenih kazni strmela k izpolnjevanju časovnih rokov, kot protiutež temu, pa je agencija družbi Telekom Slovenije d.d. dopustila ustrezno daljši rok za izvedbo.

Agencija je prepričana, da družba Telekom Slovenije d.d. vsak čas razpolaga s podatki o skupnih lokacijah, njihovi zasedenosti, urejenosti in podobno in bi bili daljši roki neupravičeni, ter bi istočasno pomenili onemogočanje operaterjev, ki zahtevajo razvezavo krajevne zanke, to je povsem razvezan dostop ali sodostop, pri čemer je skupna lokacija eden od predpogojev, da ju sploh lahko izvaja. Operater pri svojem delovanju ni povsem svoboden, saj je v pretežni meri odvisen od ravnanj družbe Telekom Slovenije d.d., ki je razvezavo krajevne zanke v vsakem primeru dolžan zagotoviti. Oviranje operaterja s tem, da se povezava ne izvede v nekem razumnem roku pa bi se lahko odrazilo v predolгих rokih reševanja poizvedb ter zagotavljanja storitev skupne lokacije. Družba Telekom Slovenije d.d. lahko ovira operaterja pri njegovem delovanju na maloprodajnem trgu tudi z zavlačevanjem postopkom odprave napak, zato je določitev rokov, ki so pri skupni lokaciji s strani agencije določeni glede na potrebna gradbena oziroma inštalacijska dela, sorazmerna in upravičena.

Agencija želi, da se predlagani ukrepi družbi Telekom Slovenija d.d. izvajajo učinkovito in se upoštevajo tudi časovni roki izvedbe, kar bi omogočilo alternativnim operaterjem boljše in točno izvajanje storitev do končnih uporabnikov. Predlagani naloženi roki izvedbe in pogodbene kazni bodo pripomogli k preprečitvi zlorab pomembne moči na trgu in bodo vodili do večje tržne discipline in omogočili razvoj v smeri boljše konkurence. Posledično bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna svojo Vzorčno ponudbo dopolniti tako, da bo vanjo vnesla primerne pogodbene kazni, pri čemer agencija predlaga naslednjevišine pogodbene kazni:

- V primeru zamude pri realizaciji izvedbe povsem razvezanega dostopa in sodostopa je Telekom Slovenije dolžan operaterju za prvih 10 dni zamude plačati pogodbeno kazen v višini 50% mesečne naročnine za vsak posamezen dan in od 11. dne zamude dalje 150% mesečne naročnine za vsak posamezen dan,
- V primeru zamude pri realizaciji posamezne skupne lokacije je Telekom Slovenije za prvih 10 dni zamude dolžan operaterju plačati pogodbeno kazen v višini 200.000,00 SIT za vsak posamezen dan in od 11. dne zamude dalje 500.000,00 SIT za vsak posamezen dan,
- V primeru zamude pri odpravljanju napak je za prvih 48 ur po predvidenem roku Telekom Slovenije dolžan operaterju plačati pogodbeno kazen v višini celotne mesečne naročnine in po 48 urah po predvidenem roku za odpravljanje napak dodatnih 20% mesečne naročnine za vsak dan zamude.

Pravna podlaga za naložitev rokov in pogodbenih kazni je določba 1. odstavka 26. člena ZEKom, ki agencijo pooblašča, da naloži dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Kot je bilo pojasnjeno že zgoraj, so določeni primerni roki in pogodbene kazni ukrep, s katerim bo izpolnjevanje obveznosti ustrezno zavarovano. Ta ukrep se zato kaže kot primeren, saj je naravnani v doseganje zakonsko določenih ciljev, poleg tega pa je nujen, saj na drugačen način (torej z morebitnimi milejšimi ukrepi) tega cilja ni mogoče doseči.

Temeljno izhodišče, ki je vodilo agencijo pri določanju višine pogodbenih kazni je, da bo morajo biti le-te dovolj visoke, da bodo družbo Telekom Slovenije d.d. odvrčale od kršitev ter jo silile k pravočasnemu izpolnjevanju obveznosti do drugih operaterjev. Agencija je pri določanju višine pogodbene kazni primarno izhajala iz cen, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. zaračunava operaterjem na upoštevnem trgu ter kazni določila v sorazmerju z njimi. Pri določitvi absolutnih zneskov pa je agencija upoštevala predvsem ekonomski položaj družbe Telekom Slovenije d.d. (ki je posledica bivšega monopolnega položaja), še posebej pa dejstvo, da je navedena družba za leto 2005 izkazala poslovni prihodek v višini 90.738.693.000 SIT in čisti dobiček v višini 12.144.861.000,00 SIT (vir: Letno poročilo Skupine Telekom d.d., str. 126). V primerjavi s poslovnimi rezultati Telekoma Slovenije d.d. in potencialnim izpadom prihodka za alternativne operaterje, ki bi ga povzročila odpoved pogodbe s strani končnega uporabnika zaradi zamude. Alternativni operater namreč z odpovedjo pogodbe s strani končnega uporabnika zaradi zamude utegne letno izgubiti pri enem končnem naročniku v enem letu v primeru povsem razvezanega dostopa povprečno 62.630 tolarjev in v primeru sodostopa povprečno 49.113 SIT, medtem ko znaša mesečni naročnini, ki služita kot osnova za določitev pogodbene kazni, za povsem razvezan dostop 2.537,15 SIT in sodostop 783,42 SIT. Pri tem izračunu je agencija upoštevala povprečje mesečnih cen paketov s hitrostjo 1024/256 operaterjev, ki imajo z družbo Telekom Slovenije d.d. sklenjeno pogodbo za razvezan dostop do krajevne zanke ter ceno priključnine, ki jo družba Telekom Slovenije d.d. zaračuna operaterju. V tem izračunu niso upoštevani stroški, ki jih ima operater v primeru preklica naročila, v primeru izključitve in z mesečno naročnino, ki jih mora le-ta plačati družbi Telekom Slovenije d.d.. To pa pomeni, da so stroški alternativnega operaterja v primeru odpovedi pogodbe s strani končnega uporabnika zaradi zamude lahko še višji. Agencija na podlagi napisanega zaključuje, da je višina pogodbenih kazni, ki bi jih bila družba Telekom Slovenije d.d. dolžan vnesti v Vzorčno ponudbo, ustrezna in primerna.

8.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Agencija bo na podlagi 24. člena ZEKom naložila operaterju s pomembno tržno močjo obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja v zvezi z operatorskim dostopom. Z naložitvijo obveznosti se zlasti zagotovi, da operater s pomembno tržno močjo uporablja enakovredne pogoje operatorskega dostopa v enakovrednih okoliščinah za druge operaterje, ki zagotavljajo enakovreden način uporabe, ter zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve in informacije v zvezi z operatorskim dostopom pod enakimi pogoji kot za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih podjetij ali partnerskih podjetij.

Agencija ugotavlja, da zgolj naložitev obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do omrežnih zmogljivosti ni zadosten ukrep, saj lahko družba Telekom Slovenije d.d. kljub tej obveznosti z določenimi ravnanji (kot so npr. uporaba škarij cen - margin squeeze, zagotovitev produktov slabše kvalitete konkurenčnim podjetjem, preprečitev dostopa do določenih nujnih informacij v zvezi z operatorskim dostopom, zamude pri zagotavljanju informacij, določitev neprimernih pogodbenih pogojev oz. zvezanost storitev) sebi in svojim hčerinskim podjetjem zagotavlja boljše pogoje pri poslovanju, s tem pa izriva konkurenco iz trga širokopasovnih in govornih storitev. Posledično je treba družbi Telekom Slovenije kot samostojen ukrep naložiti tudi obveznost enakega obravnavanja (24. člen ZEKom), saj se bo le na ta način zagotovilo, da bodo alternativni operaterji deležni enakovrednih pogojev razvezanega dostopa v enakovrednih okoliščinah, ter enako kakovostnih storitev in informacij, kot jih družba Telekom Slovenije d.d. zagotavlja za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih podjetij ali partnerskih podjetij. V okviru te zadnje obveznosti bo zato družba Telekom Slovenije d.d. dolžna vsem operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo za razvezan dostop, na zahtevo posredovati:

- informacije o topologiji omrežja;
- informacije o razpoložljivosti oziroma številu krajevnih zank in podzank na posameznih lokacijah oziroma na vseh lokacijah, kjer omogoča možnost skupne lokacije ter številu krajevnih zank, vključno z rezervami, številom standardnih in dvojčnih priključkov;
- informacije o geografski pokritosti iz vseh lokacij, kjer omogoča skupno lokacijo, vključno s podatki o posameznem priključku, ki je priključen na skupno lokacijo, do ulice in hišne številke natančno;
- informacije o načrtih posodabljanja svojega omrežja.

Pri tem morajo biti informacije podane v enakih časovnih okvirih in z enako stopnjo kakovosti kot se sicer posredujejo za svoje storitve (notranjim organizacijskim enotam družbe Telekom Slovenija d.d.) ali storitve svojih hčerinskih podjetij ali partnerskih podjetij. Družba Telekom Slovenije d.d. bo dolžna obveščati vse operaterje, s katerimi ima sklenjeno pogodbo za razvezan dostop do krajevne zanke o vseh načrtih posodabljanja svojega omrežja na enak in transparenten način; le-ti morajo biti podani v enakem času in biti enake kakovosti, kot jih družba Telekom Slovenije d.d. zagotavlja za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih podjetij ali partnerskih podjetij. V primeru zavrnitve posamezne zahteve, bo morala družba Telekom Slovenije d.d. operaterju predložiti podatke o tem ali in kdaj je glede posamezne zanke predvidena nadgradnja omrežja.

To bo alternativnim operaterjem omogočilo pravočasno odzivanje in prilagajanje novonastalemu stanju omrežja, po drugi strani pa preprečilo morebitno prednosti, ki bi jo na ta način družba Telekom Slovenije d.d. pridobila zase.

Naložitev obveznosti enakega obravnavanja bo na trgu preprečila nepoštene pogoje alternativnim operaterjem pri dostopanju do storitev razvezave krajevne zanke in s tem v

kombinaciji z drugimi naloženimi ukrepi na trgu 11 zagotovila nekonkurenčna ravnanja in postavljanje nerazumnih pogojev.

Agencija pri tem ugotavlja, da je posredovanje informacij o omrežju, razpoložljivih krajevnih zank in nadgradnjah nujen ukrep, da se prepreči asimetričnost informiranosti, ki vpliva na geografsko širitev alternativnih operaterjev in širitve konkurence tudi izven urbanih naselij. Z enakim informiranjem bi se preprečilo stanje, v katerem bi se krajevne zanke nadgrajevale za potrebe širokopasovnega dostopa le v primeru, ko bi bila taka potreba družbe Telekom Slovenije d.d. ali njene hčerinske družbe ali njenih partnerskih podjetij. Družba Telekom Slovenije d.d. je že v času izdelave analize upoštevne trga razpolagala z informatizirano bazo tovrstnih podatkov, po drugi strani pa dostop do podatkov omogoča alternativnim operaterjem možnost učinkovitega konkuriranja na trgu. Agencija ugotavlja, da je ukrep sorazmeren s ciljem, saj pospešuje vstop novih operaterjev na trg. Drugi operaterji bodo le tako lahko prepričani, da bodo deležni enakega obravnavanja ter da bodo pridobivali enake informacije kot njihovi konkurenti ali povezane družbe Telekoma Slovenije d.d.

Interes končnih uporabnikov je, da na trgu deluje več operaterjev in da ponujajo čim širšo paleto produktov in storitev za primerno ceno.

8.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Agencija lahko na podlagi 23. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo, da zagotavlja preglednost glede operatorskega dostopa tako, da od njega zahteva razkritje določenih informacij v zvezi operatorskim dostopom, na primer računovodske informacije, tehnične specifikacije, značilnosti omrežja, pogoje izvedbe in uporabe, cene. Namen obveznosti zagotavljanja preglednosti je, da imajo vsi operaterji na trgu možnost vpogleda v pogoje za razvezan dostop do krajevne zanke.

Agencija ocenjuje, da je treba družbi Telekom Slovenije d.d. skupaj z obveznostjo enakega obravnavanja naložiti tudi obveznost zagotavljanja preglednosti, saj gre pri razvezanem dostopu do krajevne zanke za tehnično zahtevno storitev. Izvajanje obveznosti enakega obravnavanja je v tem primeru mogoče le s hkratnim transparentnim prikazom vseh informacij in pogojev za razvezan dostop do krajevne zanke. Naložena obveznost zagotavlja vzpostavitev konkurence na trgu, omogoča jasen pregled nad pogoji za razvezan dostop do krajevne zanke in s tem preprečuje nastajanje ovir pri vstopu novih ponudnikov na trg elektronskih komunikacij. Naložitev tega ukrepa bo zato nedvomno prispevala k učinkoviti konkurenci na trgu, kar je eden glavnih namenov zakona (2. člen ZEKom).

Glede na zahtevnost storitve razvezanega dostopa do krajevne zanke samo razkritje določenih informacij ne bi bilo dovolj, zato je potrebno objaviti ustrezne vzorčne ponudbe, ki so po pravni naravi splošni pogoji poslovanja.

Na podlagi navedenega bo zato Agencija v skladu z drugim odstavkom 23. člena ZEKom naložila operaterju s pomembno tržno močjo, da v roku 60 dneh od dokončnosti te odločbe, pripravi in vidno objavi na svoji spletni strani Vzorčno ponudbo za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo, ki bo morala biti usklajena s Splošnim aktom o elementih vzorčne ponudbe za razvezan dostop do krajevne zanke (Uradni list RS, št. 96/04), na spremembe in dopolnitve te vzorčne ponudbe pa bo morala vidno opozarjati s posebej objavljenim obvestilom. O objavi navedene vzorčne ponudbe ter vseh njenih spremembah in dopolnitvah bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna obvestiti agencijo in vse operaterje, s katerimi ima sklenjene pogodbe o razvezanem dostopu do krajevne zanke. Vzorčna ponudba bo morala biti dovolj razčlenjena, tako da drugim operaterjem, ki želijo določeno storitev v zvezi z razvezanim dostopom do krajevne zanke pri družbi Telekom Slovenija d.d., ni treba plačati zmogljivosti, ki niso nujno potrebna za zahtevano storitev. V vzorčni ponudbi

bo morajo biti opisane storitve, ki jih Telekom Slovenija d.d. ponuja v zvezi s storitvijo razvezave krajevne zanke in skupne lokacije, razčlenjene na komponente v skladu s tržnimi potrebami, ter z njimi povezanimi pogoji, vključno s cenami, razumno določenimi roki za izvedbo in sankcijami za nespoštovanje rokov za izvedbo v obliki primernih pogodbenih kazni, vse v skladu z obveznostmi, naloženimi s to odločbo. V skladu s 3. členom Splošnega akta o elementih vzorčne ponudbe bo morala vzorčna ponudba za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo vsebovati:

- pogoje za razvezan dostop do krajevne zanke,
- podatke in pogoje za skupno lokacijo,
- dostop do informacij v zvezi z razvezanim dostopom do krajevne zanke oziroma skupno lokacijo in
- splošne pogoje za razvezan dostop do krajevne zanke oziroma skupno lokacijo.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala oblikovati vzorčno ponudbo tako, da bo iz besedila razvidna obveznost družbe Telekom Slovenije d.d., da bo dolžna nemudoma po elektronski poti obvestiti operaterja o odpravi napake, o kateri jo je le-ta obvestil. Agencija meni, da je naložitev navedene obveznosti nujno potrebna, saj operater na podlagi odpravljenih napake izvaja nadaljnje aktivnosti do končnega uporabnika. V primeru, da družba Telekom Slovenije d.d. operaterja takoj ne obvesti o odpravi napake, to pomeni, da se operaterju zaradi nevednosti zavlačuje postopek odprave napake pri njegovem končnem uporabniku, kar slabša njegovo konkurenčnost na maloprodajnem trgu. Prav tako bo dolžna oblikovati obstoječo Vzorčno ponudbo v poglavju, ki se nanaša na nivo zagotavljanja storitve (SLA), tako da vključi določila o plačilu pogodbene kazni (kot izhaja iz obrazložitve pri obveznosti dopustitve operatorskega dostopa) drugim operaterjem za neizpolnitev obveznosti.

Agencija ugotavlja, da bi bilo skladno z naloženo obveznostjo enakega obravnavanja potrebno družbi Telekom Slovenije d.d. naložiti obveznost oblikovanja vzorčne ponudbe tako, da bo iz nje razvidno, da operaterjem omogoča dostop do informacij preko informacijskega sistema, ter obveznost dejansko vzpostaviti tak sistem. Agencija ugotavlja, da naloženi ukrep za družbo Telekom Slovenije d.d. ne bi bilo preveliko breme, saj je družba Telekom Slovenije d.d. že v času izdelave analize upoštevne trga razpolagala z informatizirano bazo tovrstnih podatkov. Poleg tega je v današnjem času informatiziran način poslovanja in komuniciranja utečena praksa, ki povečuje učinkovitost družb. Agencija ugotavlja, da ima ta način sodelovanja pozitivne učinke tudi na poslovanje družbe Telekom Slovenije d.d. in bi vztrajanje na dosednji (pisni) obliki sodelovanja pomenilo le zavlačevanje postopkov. To pa predstavlja oviro za operaterje, ki želijo vstopiti na trg in na čim bolj učinkovit način ponuditi svoje storitve končnim uporabnikom.

Istovrstno bo agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost oblikovanja vzorčne ponudbe tako, da bodo iz nje razvidne cene prehoda iz dostopa z bitnim tokom na razvezan dostop do krajevne zanke. Namen objave Vzorčne ponudbe je nadzor nad morebitnim nekonkurenčnim obnašanjem in preglednost določil in pogojev operatorskega dostopa, na podlagi katerih drugi operaterji kupujejo grosistične storitve.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo dolžna skladno s Splošnim aktom o elementih vzorčne ponudbe za razvezan dostop do krajevne zanke in naloženo obveznostjo dopustitve operatorskega dostopa dopolniti vzorčno ponudbo tako, da bodo iz nje razvidni vsi potrebni elementi za zagotavljanje dostopa do krajevne podzanke.

Objava primerne vzorčne ponudbe omogoča hitrejše sklepanje dogovorov, preprečuje diskriminacijo in morebitne nepotrebne spore kot tudi povečuje zaupanje v zagotavljanje grosističnih storitev pod enakimi pogoji. Agencija ugotavlja, da so naloženi ukrep družbi

Telekom Slovenija d.d. primerni in sorazmerni, saj je le-ta edini ponudnik storitev razvezave krajevne zanke in bi lahko z nepreglednimi pogoji in cenami, ponujal drugim operaterjem drugačne pogoje in cene, kot jih zaračunava sam sebi oziroma svojim hčerinskim družbam. Prav tako bi bil z nepreglednimi pogoji otežen vstop novih operaterjev, saj ti ne bi imeli jasnega pregleda nad zahtevanimi komponentami in cenami, v zvezi z zagotavljanjem širokopasovnih in govornih storitev končnim uporabnikom. Agencija ocenjuje, da bi v praksi lahko prišlo do tega, da bi družba Telekom Slovenije d.d. posameznim operaterjem pri pogajanjih ponujala različne pogoje za razvezan dostop do krajevne zanke, v primeru, da agencija družbi Telekom Slovenije d.d. ne bi naložila obveznosti objave vzorčne ponudbe za razvezan dostop do krajevne zanke. Objava vzorčne ponudbe je nujen ukrep, saj prispeva k transparentnemu delovanju družbe Telekom Slovenije d.d., hkrati pa dopolnjuje naloženo obveznost enakega obravnavanja.

Agencija je že z odločbo št. 300-136/2004/32 z dne 20.6.2005 naložila družbi Telekom Slovenija d.d. obveznost objave vzorčne ponudbe za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo. Telekom Slovenija d.d. v nekaterih delih ni sledil ukrepom naloženim z odločbo, zato je agencija v postopkih nadzora odpravljala kršitve glede ne zagotavljanja obveznosti preglednosti. Trenutno zadnjo popravljeno vzorčno ponudbo je družba Telekom Slovenije d.d. objavila dne 1.7.2006. Agencija je mnenja, da je naložitev ukrepa objave vzorčne ponudbe za operatorski dostop nujna in potrebna tudi v prihodnje, da se drugim in novim vstopajočim operaterjem na trgu omogoči transparentnost ponujenih storitev, ki so enake za vse operaterje.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala oblikovati vzorčno ponudbo v skladu z določili, kot izhajajo iz izreka.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala izpolnjevati tako obveznosti, ki so ji bile naložene z odločbami s strani agencije, kot tudi določila veljavne vzorčne ponudbe za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo. V primeru, da bo agencija ugotovila, da objavljena vzorčna ponudba za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo ne ustreza določbam ZEKom in Splošnega akta o elementih vzorčne ponudbe, lahko uvede postopek nadzora in zahteva njeno spremembo.

8.4 Obveznost cenovnega nadzora cen in stroškovnega računovodstva

Agencija lahko v skladu 27. člena zakona naloži družbi Telekom Slovenija d.d. kot operater s pomembno tržno močjo na določenem upoštevnem trgu obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. Agencija ugotavlja, da so ne glede na že naložene obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva (izdana odločba št. 300-136/2004/32 z dne 20.6.2005) na upoštevnem trgu »Razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev« potrebna nadaljnja ukrepanja z naložitvijo obveznosti v zvezi s pokrivanjem stroškov in kontrolo cen, vključno z obveznostmi glede stroškovne naravnosti cen in obveznosti glede sistema stroškovnega računovodstva. Obstoječe obveznosti bi bilo treba nadgraditi v smeri povečevanja učinkovitosti, saj se je izkazalo, da so nekateri stroški netransparentno prikazni (ključni za razporeditev stroškov družbe so nepregledni in predstavljajo ponekod deleže nalogov – tehnični nalogi, prodajni nalogi, omrežni nalogi, različni nalogi in ne pa dejansko nastali stroški, ki bi izhajali iz teh nalogov), hkrati pa ni bilo zadoščeno objektivnemu razporejanju z namenom enakega obravnavanja storitev in operaterjev (grosistični strošek naročnine za povsem razvezan dostop je glede na kalkulacije Telekoma Slovenije d.d. s 1.8.2006 višji od maloprodajnega stroška naročnina za PSTN). Obstoječi izračuni tako niso dali rezultata, ki bi alternativnim operaterjem omogočal enakovreden vstop na trg, prav tako Telekom Slovenije d.d. ni zagotovil kriterija medsebojne primerljivosti informacij. V takšnih razmerah lahko

operater s pomembno tržno močjo vzdržuje previsoke cene v škodo končnim uporabnikom. Visoke vstopne ovire pa onemogočajo razvoj konkurence tudi v prihodnje. Odsotnost učinkovite konkurence družbo Telekom Slovenije d.d. ne spodbuja k znižanju stroškov in k učinkovitemu delovanju. Operaterji plačujejo visoke cene, ki pokrivajo neučinkovito visoke stroške, odsotnost konkurence pa jim onemogoča zamenjavo ponudnikov. Družba Telekom Slovenije d.d. lahko s postavljanjem visokih grosističnih cen onemogoča vzpostavitev konkurence na maloprodajnem trgu. Agencija ocenjuje, da je naložitev modificiranih obveznosti upravičena, saj iz preteklih ravnanj družbe Telekom Slovenija d.d. in na podlagi opravljane analize izhaja, da zaradi pomanjkanje učinkovite konkurence utegne le-ta obdržati previsoke cene in s tem posledično slabiti položaj končnega uporabnika. Agencija bo v prihodnje družbi Telekom Slovenija d.d. naložila dodatne obveznosti oziroma metode, ki so učinkovite in so namenjene pospeševanju učinkovitosti in trajnosti konkurence na trgu.

Agencija je preučila metodo popolno alociranih stroškov na podlagi računovodstva tekočih stroškov (FAC CCA). Prednosti te metode predstavljajo zagotavljanja pokritosti vseh stroškov in lažja preverljivost, saj metoda temelji na računovodskih podatkih. Metoda hkrati predstavlja dobro izhodišče pred uvedbo zahtevnejše metode dolgoročnih inkrementalnih (prirastnih) stroškov (LRIC), ki je tudi najbolj pogosto uporabljena metoda na medoperaterskem trgu fiksne telefonije. Agencija ugotavlja, da metoda FAC- CCA na dolgi rok ne more učinkovito nadomestiti neprimernost cen zaradi neučinkovitosti na strani operaterja s pomembno tržno močjo, hkrati ne maksimira svobode za investicije med ponudniki telekomunikacijskih proizvodov in storitev na eni strani ob hkratni možnosti izbire za uporabnike v smislu izbire, cene in kakovosti na drugi strani. Hkrati pa obstoječa metoda ne sili operaterje k racionalnejšemu pristopu z vidika povzročanja stroškov in produktivni rabi resursov in ne zagotavlja učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij. Stroški operaterja s pomembno tržno močjo so zaradi navedenega neprimerni in neučinkoviti in jih agencija za presojo stroškovno naravnanih cen razvezanega dostopa do krajevne zanke na dolgi rok ne more uporabiti za zasledovanje cilja zagotavljanja učinkovite konkurence.

Agencija je primerjala maloprodajne stroške dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji (naročnino PSTN in ISDN) in stroške naročnine za povsem razvezan dostop do krajevne zanke ter ugotovila, da so stroški na grosističnem trgu prikazani povsem nepovezano s stroški v maloprodaji. Iz tega izhaja netransparenten zajem in razporejanje stroškov ter posledično nezadostnost obstoječe metode za zagotavljanje konkurence na trgu in pospeševanje učinkovitosti. Tehnično gledano je strošek krajevne zanke podmnožica stroškov dostopovnega omrežja, ki tvorijo naročnino za PSTN ali ISDN. Da Telekom Slovenije d.d. lahko nudi maloprodajne storitve PSTN/ISDN dostop in klice, uporablja elemente svojega dostopovnega in hrbteničnega omrežja. V dostopovnem delu predstavlja medij za prenos bakreni par, v veliko manjši meri optika ter radijski dostop, v hrbtenici pa zlasti centrale in hrbtenični vodi. Zagotavljanje krajevne zanke samemu sebi mora biti po enaki ceni kot se jih zaračunava drugim operaterjem (enako obravnavanje).

Zaradi navedenega agencija ugotavlja, da se je obstoječa metoda izkazala za nezadostno pri dolgoročnem varstvu konkurence in bi bila na dolgi rok najbolj primerna za implementacijo pri Telekomu Slovenije d.d. metoda dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC). Ta metoda, ki je hkrati tudi najpogosteje uporabljena metoda stroškovnega računovodstva, ocenjuje učinkovite stroške na osnovi natančnega določenega inkrementa. Iz strokovnega vidika je to najprimernejša metoda za oblikovanje stroškovno naravnanih učinkovitih cen. Metoda dolgoročnih inkrementalnih stroškov je usmerjena v prihodnost, saj predstavlja dolgoročni pogled na stroške. Podjetje mora načrtovati dolgoročno, ker projekti v telekomunikacijah, ki vključujejo rast, vključujejo tudi spremembe stroškov, ki so na dolgi rok zaradi tehnoloških izboljšav spremenljivi. Izračunani so na podlagi učinkovitega zagotavljanja storitev z najboljšo razpoložljivo tehnologijo ter izključitve preteklih stroškov in njihove nadomestitve s tekočimi stroški ali stroški, ki sledijo iz predvidenih bodočih naložb.

Ker je Telekom Slovenije d.d. že implementiral stroškovno računovodstvo po metodi FAC CCA, je ukrep, s katerim se v bodoče na podlagi računovodskih podatkov pri njem zahteva uvedba LRIC modela, tudi povsem sorazmeren cilju zagotavljanja učinkovite konkurence na trgu..

Inkrementalni strošek se odraža kot sprememba v celotnih stroških podjetja, kot posledica znatne spremembe proizvedene količine. Predstavlja dodaten strošek zagotavljanja storitve oz. strošek, ki bi ga podjetje prihranilo, če določene storitve ne bi zagotavljalo. Z dolgoročnimi inkrementalnimi stroški se meri razlika v stroških, ko operater neko storitev zagotavlja in ko je ne zagotavlja. Agencija je mnenja, da bi se z naložitvijo stroškovne metode dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC), prednosti metode učinkovitejše odražale pri končnem izračunu cen razvezave krajevne zanke in podzanke. Prednosti uporabe metode dolgoročnih inkrementalnih stroškov so, da:

- spodbuja učinkovito zagotavljanje storitev, s tem ko pokriva inkrementalne stroške na osnovi predvidenih stroškov, ob upoštevanju najbolj učinkovite dostopne tehnologije in izrabe kapacitet,
- razporejanje stroškov poteka po načelu povzročitelja stroškov,
- uporabniki plačujejo nižje cene, saj so inkrementalni stroški ponavadi nižji kot popolno alocirani stroški,
- daje regulatorju ključno vlogo pri upravljanju vstopa na trg.

Pristop od zgoraj navzdol (top-down) temelji na analizi računovodskih stroškov. V skladu z modelom se sredstva znova ovrednotijo glede na stroškovna načela, stroški pa se popravijo tako, da odražajo najboljšo sedanjo prakso. Namen tega pristopa je izračun dolgoročnih inkrementalnih stroškov na osnovi obstoječega omrežja in stroškovni strukturi operaterja s pomembno tržno močjo, ob izločitvi neučinkovitosti in nadomeščanju zastarele opreme z novo, bolj stroškovno učinkovito tehnologijo.

Pri pristopu od spodaj navzgor (bottom up) se zgradi tehnološki model omrežja in oceni njegova vrednost. Na ta način se oceni povprečne dodatne stroške posamezne omrežne storitve. Stroškom za obratovanje omrežja je potrebno dodati tudi stroške, ki se nanj nanašajo, kot so zaračunavanje, poslovanje, kadrovske funkcije. Namen tega pristopa je izračun dolgoročnih inkrementalnih stroškov na osnovi učinkovitega omrežja, ob uporabi nove tehnologije, ki se dejansko uporablja. Ta model bi v principu moral postaviti omrežje, ki bi ga učinkovit operater zgradil danes, za zagotavljanje povpraševanja v prihodnosti v takšnem obsegu kot ga ima operater s pomembno tržno močjo.

Agencija ugotavlja, da obstoječa naložena stroškovna obveznost iz prejšnje odločbe kot tudi drugi necenovni naloženi ukrepi ne zadostujejo za oblikovanje stroškovno naravnanih cen učinkovitega operaterja in zagotavljanje učinkovite konkurence, zato bo naložila družbi Telekom Slovenija d.d., da bo morala najkasneje do 31.3.2008 oblikovati nove cene na podlagi metode dolgoročnih inkrementalnih stroškov. Časovno obdobje zajema podatkov za oblikovanje cene je enako poslovnemu letu in sicer 1.1.2007 - 31.12.2007. Tako oblikovana cena mora zagotavljati tudi primerno stopnjo donosnosti naložbe glede na vložena sredstva. Telekom Slovenije d.d. lahko oblikuje model oziroma uveljavi nove cene oblikovane na podlagi naložene metode dolgoročnih inkrementalnih stroškov tudi pred navedenimi datumi s tem da se smiselno upoštevajo vse naložene obveznosti. Pri vzpostavitvi modela in izračunu cen bo moral Telekom Slovenije d.d. upoštevati priporočila in smernice Evropske komisije ter uveljavljeno evropsko prakso (priporočilo Komisije z dne 19. Septembra 2005, OJ L 266/64, o ločenem računovodstvu in sistemih stroškovnega računovodstva na osnovi regulativnega okvira za elektronske komunikacije; ERG Common position: Guidelines for implementing the

Commission Recommendation C (2005) 3480 on Accounting Separation & Cost Accounting System under the regulatory framework for electronic communications),

Pri preverjanju te obveznosti lahko agencija na podlagi 27. člena Zakona uporablja metode stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne od tistih, ki jih uporablja operater. Agencija pripominja, da bo predvidoma primerjala te cene s cenami, ki jih bo izračunala po svojem modelu dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC) in bo, v kolikor bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen.

Agencija je mnenja, da predstavlja oblikovanje cen na podlagi dolgoročnih inkrementalnih stroškov v danem primeru najbolj učinkovit ukrep. Namen metode je namreč spodbuditi učinkovito zagotavljanje storitev s hkratnim znižanjem cen, saj so inkrementalni stroški običajno nižji kot popolno alocirani stroški, kar bo vzpostavilo učinkovito konkurenco. Agencija je pri naložitvi metode dolgoročnih inkrementalnih stroškov upoštevala načelo sorazmernosti in ugotavlja, da prehod na metodologijo dolgoročnih inkrementalnih stroškov, družbi Telekom Slovenija d.d. ne predstavlja prevelikega bremena. To metodologijo so na podlagi posredovanja regulatorja uvedli tudi drugi evropski fiksni operaterji, bivši monopolisti na področju fiksne telefonije. Telekomu Slovenija d.d. je bila že z izdano odločbo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. Naložitev stroškovne metode FAC CCA predstavlja dobro izhodišče pred uvedbo zahtevnejše metode. Agencija je pri prehodu na metodologijo dolgoročnih inkrementalnih stroškov upoštevala časovno komponento, zaradi česar je naložila izdelavo kalkulacij cen po tej metodi šele v prvi četrtini leta 2008. Tako oblikovane cene bo Telekom Slovenije d.d. posredoval agenciji najkasneje do 31.3.2008. Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala najkasneje do 31.12.2007 posredovati agenciji natančen opis sistema stroškovnega računovodstva, ki temelji na dolgoročnih inkrementalnih stroških, ki prikazuje vse elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto) za preveritev modela, skupaj s poročilom revizorja o sistemu (6 odstavkov 27. člena zakona). Pri tem bo moral revizor ugotoviti skladnost sistema z naloženo obveznostjo, priporočili in smernicami Evropske komisije ter skladnost z uveljavljenimi priporočili na področju stroškovnega računovodstva in ločenega vodenja računovodstva. Hkrati bo morala družba Telekom Slovenije d.d. najkasneje do 31.12.2007 na svojih spletnih straneh objaviti krajši opis sistema, ki prikazuje vsaj glavne kategorije po katerih so stroški razvrščeni v skupine in pravila skupaj s poročilom revizorja..

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala za zagotovitev stroškovne naravnosti cen razvezanega dostopa do krajevne zanke preiti iz računovodstva FAC CCA na metodo dolgoročnih inkrementalnih stroškov. Agencija je določila skrajni rok za implementacijo metodologije, saj meni, da je znotraj tega roka časovni termin vpeljave metodologije predvsem odvisen od samega operaterja, njegove organiziranosti regulativnega računovodstva in predvsem od možnosti obvladovanja stroškov v vmesnem obdobju.

Agencija iz razlogov ustreznega, sorazmernega in časovno usklajenega prehoda na nov način obračunavanja stroškov, zahteva v prehodnem obdobju do vzpostavitve nove obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva in do vzpostavitve novih cen po metodi dolgoročnih inkrementalnih stroškov, nadaljevanje že naložene obveznosti stroškovne naravnosti cen, ki temelji na metodi popolno alociranih stroškov (FAC) in tekočih stroških (CCA). Agencija bo naložila ohranitev obstoječe stroškovne naravnosti in oblikovanja stroškovnih cen v skladu z doslednim upoštevanjem:

- priporočil in smernic, ki jih sprejema Evropska komisija oziroma skladnosti z veljavnimi priporočili in stališči Skupine Evropskih regulatorjev (ERG)
- sistema obračunavanja transfernih cen, ki bo morala razkriti kako se obračunavajo transferne cene

— veljavnih Slovenskih računovodskih Standardov.

V kolikor so posamezne usmeritve v nasprotju je treba upoštevati vrstni red, kot je navedeno. Hkrati pa bo morala Telekom Slovenija slediti splošnim regulatornim usmeritvam (obrazloženih v nadaljevanju), predpisanim metodam razporejanja (obrazloženih v nadaljevanju) in evropski praksi.

Družba Telekom Slovenija d.d. bo morala oblikovati cene v skladu z naloženo metodo FAC-CCA in upoštevanjem prilagoditev, usmeritev kot tudi navodil (kot izhaja v nadaljevanja) najkasneje do 31.3.2007, pri čemer morajo kalkulacije cen temeljiti na podatkih obračunskega obdobja 01.01.2006 – 31.12.2006.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala najkasneje do 31.3.2007 posredovati agenciji natančen opis sistema stroškovnega računovodstva, ki temelji na metodologiji FAC CCA z upoštevanjem prilagoditev, usmeritev in navodil, ki prikazuje vse elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto) za preveritev modela, skupaj s poročilom revizorja o sistemu (6. odstavek 27. člena zakona). Pri tem revizor ugotavlja skladnost sistema z naloženo obveznostjo, priporočili in smernicami Evropske komisije ter skladnost z uveljavljenimi priporočili na področju stroškovnega računovodstva in ločenega vodenja računovodstva. Hkrati bo morala družba Telekom Slovenije d.d. najkasneje do 31.3.2007 na svojih spletnih straneh objaviti krajši opis sistema, ki prikazuje vsaj glavne kategorije po katerih so stroški razvrščeni v skupine in pravila skupaj s poročilom revizorja.

Agencija bo posebej preverjala in primerjala stroške na trgu razvezanega dostopa do krajevne zanke in skupno lokacijo s stroški na trgu dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in ugotavljala morebiten obstoj škarij cen. Stroški na maloprodajnem trgu dostopa morajo zajeti tudi stroške povsem razvezanega dostopa, saj se v večini primerov medij za prenos – bakrena krajevna zanka uporablja za dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji (naročnina enojčnega PSTN priključka). Agencija mora zasledovati učinkovito konkurenco na trgu, zato v primeru, ko dajo stroškovni izračuni za rezultat cene, ki ovirajo vstop konkurentov na trg, določa alternativno metodo določanja cen na podlagi primerljivih konkurenčnih trgov Evropske unije (4. odstavek 27. člena). Zato agencija določa, da cene, ki se sicer oblikujejo na podlagi stroškovne metodologije, v nobenem primeru ne smejo presežati primerljivih cen v drugih državah članicah Evropske unije. Agencija bo torej ob morebitnih previsokih cenah ali prenizki razliki med maloprodajnimi in grosističnimi cenami v škodo končnih uporabnikov, za preprečitev izrivanja konkurence in omogočanja vstopa novih operaterjev, cene storitev razvezave krajevne zanke primerno regulirala še z dodatnimi cenovnimi mehanizmi (ceiling price), z vzporednim izračunom cen z modelom od spodaj navzgor in kjer bo mogoče ceno primerjala z drugimi državami v Evropski uniji.

Agencija v nadaljevanju podaja pojasnila k določenih ekonomskim in stroškovnim kategorijam ter navodila pri zajemanju in obračunavanju stroškov v predhodnem obdobju do vzpostavitve novih cen izračunanih na podlagi metodologije dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC).

Poslovanje na nivoju dostopovnega omrežja predstavlja poslovanje, ki vključuje stroške, prihodke, sredstva izpeljana oziroma uporabljena pri aktivnostih v povezavi z dostopovnim omrežjem. Prihodki predstavljajo vse zneske plačil drugih operaterjev za opravljene storitve; poizvedbe, preklic naročila po prejemu naročila, priključnina, prehod iz sodostopa na storitev polnega razvezanega dostopa, naročnina, adaptacija in oprema kolokacijskega prostora posameznih tipov, naročnina m2, povezave (vzpostavitev in naročnina) od horizontalne letvice na glavnem delilniku do letvice kolokacijskega delilnika, povezava od horizontalne letvice glavnega delilnika do razcepnika (vzpostavitev, naročnina), razcepnik in povezava od razcepnika do letvice kolokacijskega delilnika (vzpostavitev, naročnina). Povezave od horizontalne letvice na glavnem delilniku do letvice kolokacijskega delilnika v primeru

skupnega dostopa (vzpostavitev, naročnina), cene zagotavljanja napajanja naprav in napajanja opreme.

Stroški so v denarni merski enoti izraženi potroški prvin poslovnega procesa in predstavljajo stroške kapitala in stroške poslovanja na nivoju zagotavljanja razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev kot so zgradb, paric, vodov, telefonskih drogov, jaškov, in drugih podpornih aktivnosti ter storitev, ki vključujejo stroške planiranja, inštaliranja, odstranjevanja, preselitve, prilagoditve, vzdrževanja, spremljanja in kontrole ter vključujejo kakršnokoli delo potrebno za opravljanje storitev, stroški komuniciranja z operaterji, stroški zaračunavanja, stroški nadgrajevanja opreme, sistemov, procesov potrebnih za nudenje le teh drugim operaterjem, stroški podpornih dejavnosti in skupni stroški, stroški kapitala v povezavi z aktivnostmi in drugi stroški.

Pod sredstvi so zajeta vsa sredstva, ki povzročajo že navedene stroške na dostopovnem nivoju razvezanega dostopa do krajevne zanke in skupno lokacijo.

Regulatorne usmeritve

Zaradi jasnosti in transparentnosti zajema podatkov ter ob upoštevanju določb prvega odstavka 27. člena zakona agencija predpisuje regulatorne usmeritve z namenom vzpostavitve učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij. Agencija ugotavlja, da zastavljen cilj ni mogoče doseči z drugimi ukrepi in je ta najbolj primeren, hkrati pa predstavljajo tudi uveljavljene regulativne usmeritve v evropski praksi. Splošne regulatorne usmeritve predstavljajo usmeritve glede vzročnosti stroškov, objektivnosti, doslednosti, transparentnosti in vzorčenja.

Vzročnost stroškov; prihodki (vključno s transfernimi cenami), stroški (vključno z transfernimi stroški), sredstva in obveznosti morajo biti razporejeni na posamezno stroškovno mesto, stroškovni nosilec ali stroškovni bazen glede na stroškovne sestavine v skladu z aktivnostmi, ki povzročajo prihodke ali stroške ali glede na namen pridobitve sredstva oziroma glede na namen nastanka obveznosti. V kolikor omenjen način alociranja ni mogoč, se naj uporabi princip t.i. poštene vrednostne ocene.

Objektivnost; razporejanje naj bo objektivno, nepristransko z namenom enakega obravnavanja tako operaterjev kot storitev, oziroma sestavin storitev.

Doslednost; zagotovljena mora biti doslednost informacij. Informacije morajo biti medsebojno primerljive tako v posameznem letu kakor med leti, v kolikor pa prihaja do odstopanj bo moral Telekom Slovenije d.d. navesti razlog za takšno odstopanje s podrobno obrazložitvijo.

Transparentnost: Metode razporejanja morajo biti transparentne. Stroški in prihodki, katere se razporeja na posamezno aktivnost oziroma stroškovni nosilec morajo biti ločeno prikazani od tistih, katere se porazdeljuje s ključi. Posebej se razporeja zaposleni kapital. Metode razporejanja morajo biti transparentno prikazane. Zahteva se jasnost v razumevanju celotne strukture finančnega in informacijskega sistema Telekoma Slovenije d.d. katere so osnova za vzpostavitev stroškovno - regulatornega modela. Zahteva se natančno razumevanje in poročanje agenciji glede vseh informacij, sistemov, metodologije, ključev za razumevanje uporabljene pri oblikovanju stroškovnih podatkov in stroškovnih cen.

Vzorčenje: v kolikor analize/izračuni (tudi WACC) Telekoma Slovenije d.d. slonijo na osnovi ocenjenih parametrov in niso vsi izračunani glede na dejanske podatke iz finančnega oziroma stroškovnega računovodstva in se sklicujejo na analize raziskovalnih hiš oziroma statistiko, morajo biti pripravljene v skladu z običajno evropsko prakso in vsesplošno sprejeto statistično tehniko.

Metode razporejanja

Agencija bo v okviru obveznosti v zvezi s pokrivanjem stroškov in kontrolo cen (1. odstavek 27. člena zakona) naložila metode razporejanja stroškov, prihodkov, sredstev in obveznosti na posamezno storitev. Agencija predpisuje metode predvsem zaradi dejstva, ker sedanja metoda Telekom Slovenije d.d. ne razkriva zadostno vseh podatkov, zaradi česar prihaja do možnih dvojnih zajemov podatkov in izkrivljanja konkurenčnih pogojev. Agencija bo naložila to obveznost zaradi zagotavljanja preglednosti nad stroški, zagotavljanja obveznosti enakega obravnavanja in zagotavljanja konkurenčnih pogojev. Za doseganje tega cilja agencija nima na voljo bolj primernih ukrepov od že navedenega.

Iz metode razporejanja stroškov, prihodkov, sredstev in obveznosti za posamezno storitev ter drugih vhodnih informacij mora biti jasno razviden način kako so stroški razporejeni od njihovega nastanka do razporeditve na aktivnosti ali komponente ter nato v končni fazi alocirani na stroškovni nosilec. Družba Telekom Slovenija d.d. bo dolžna prilagoditi stroškovni model FAC CCA po stališču ERG2, ki jih je sprejela glede na priporočila Evropske komisije in pri tem upoštevati postopek alokacije, iz katerih bo nedvoumno razvidna razdelitev stroškov na posamezne stroškovne nosilce. Prikaz razporeditve mora potekati najmanj na naslednji način od celotnih stroškov do preračuna stroška na enoto in sicer:

1. Zajem operativnih stroškov (OPEX), stroški kapitala in zajem drugih podatkov iz računovodskih postavk,
2. Razporeditev stroškov na stroškovna mesta in stroškovne skupine (bazeni),
3. Uporaba razporeditvenih ključev
4. Alokacija stroškov na stroškovne nosilce
5. Preračun stroškov na enoto, z navedbo vseh količin (tudi z lastnimi porabljenimi količinami).

Metode razporejanja predstavljajo sistem razporeditve stroškov na stroškovne nosilce za izdelavo ločenih računovodskih evidenc. Glavni namen objektivnosti (nepristranskosti) sistema stroškovnega računovodstva je priprava kvalitetnega mehanizma za pripravo računovodskih evidenc. Agencija potrди način razporejanja stroškov, prihodkov, sredstev, obveznosti, stroškov kapitala po predhodno opravljenem javnem posvetovanju. Ravno tako agencija po prehodno opravljenem javnem posvetovanju potrди za izračun stroškov na enoto ocenjene količine. Agencija namreč ugotavlja, da se s potrditvijo sistema z njene strani zagotavlja nujna potreba po nediskriminatornem razporejanju stroškov, strokovna javnost pa lahko zagotovi izredno dragocene pripombe na morebitne pomanjkljivosti v sistemu. Ta obveznost se bo naložila v zvezi s sistemom stroškovnega računovodstva (prvi odstavek 27. člena ZEKom).

Sistem mora zagotavljati nediskriminatorno zaračunavanje storitev, da bi se zagotovila učinkovita konkurenca z vstopom operaterjev na trg pod enakimi pogoji. Storitve, ki jih uporabi operater sam in njegove hčerinske družbe bodo morale biti enako obračunane kot storitve, katere zaračunava drugim operaterjem (transferne cene). Telekom Slovenija d.d. bo moral v ta namen agenciji kot posebno prilogo kalkulacij priložiti podrobne podatke o vseh transfernih cenah, ki se nanašajo na trg razvezanega dostopa do krajevne zanke in skupno lokacijo, količinah in skupnih zneskih. Družba Telekom Slovenije bo morala za storitve, ki jih uporablja družba sama ali njene hčerinske družbe obračunavati enake cene, kot jih obračunava za enake storitve, ki jih zaračunava drugim operaterjem (stroški na

² ERG Common position: Guidelines for implementing the Commission Recommendation C (2005) 3480 on Accounting Separation & Cost Accounting System under the regulatory framework for electronic communications),

maloprodajnem nivoju - naročnina PSTN/ ISDN morajo biti višji od stroškov na grosističnem nivoju - naročnina za povsem razvezan dostop).

Družba Telekom Slovenija d.d. bo dolžna razporejeni prihodke tako, da jih je običajno moč takoj razporediti na posamezno stroškovno mesto na upoštevnem trgu razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev. Osnova za razporejanje stroškov so računovodske listine. Neposredni stroški (običajno vključujejo stroške priprave, stroške montaže, stroški vzdrževanja, stroški amortizacije) se neposredno pripišejo posameznemu stroškovnemu nosilcu, ti stroški se neposredno nanašajo na storitve dostopovnega omrežja ali na skupno lokacijo. Stroški katerih ni mogoče neposredno razporediti se razporeja posredno z uporabo prerazporeditvenih ključev. Pri razporejanju stroškov dostopovnega omrežja je potrebno upoštevati tako tehnične podatke kot vrsto tehnologije. Izbira kriterija za razporeditev posrednih stroškov mora biti objektivna in poštena. Pri razdelitvi stroškov zaposlenega kapitala je podobna upoštevati razdelitev celotnih stroškov (neposredna in posredna razdelitev stroškov). Agencija kot najprimernejši ključ za razdelitev zaposlenega kapitala predlaga prihodek.

Družba Telekom Slovenija d.d. bo morala pri prikazu razdelitve stroškov vključevati najmanj naslednje elemente stroškov:

1. Celotni stroški brez vključitve stroška kapitala, ločeno prikazano posredne in neposredne stroške
 - 1.1. Stroški blaga, materiala in storitev; ločeno prikazati posredne in neposredne stroške
 - a.) Nabavna vrednost prodanega blaga, materiala ter stroški porabljenega materiala
 - b.) Stroški storitev (stroški energije, stroški prevozov in najemnine, vzdrževanje osnovnih sredstev, intelektualne in osebne storitve, stroški sejmov in reklam, reprezentanca
 - 1.2. Stroški dela, ločeno prikazati posredne in neposredne stroške
 - a.) Stroški plač
 - b.) Stroški socialnih zavarovanj
 - c.) Drugi stroški dela
 - 1.3. Odpisi vrednosti, ločeno prikazati posredne in neposredne stroške
 - a.) amortizacija
 - b.) prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih
 - c.) prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih
 - 1.4. Drugi stroški, ločeno prikazati posredne in neposredne stroške
 - 1.5. CCA prilagoditve ločeno prikazati posredne in neposredne stroške
2. Stroški kapitala ločeno prikazati posredne in neposredne stroške

Telekom Slovenije d.d. bo moral razkriti celotni sistem računovodskih kategorij stroškovnega računovodstva po tekočih stroških. Stroškovni nosilec predstavlja poslovni učinek oziroma v primeru poslovanja storitev, zaradi katere so se pojavili stroški in s katerim jih je treba povezati. Stroškovni nosilci na upoštevnem trgu razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev predstavljajo vse storitve iz vzorčne ponudbe za razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke in skupne lokacije, ki jih Telekom Slovenije d.d. zaračunava.

Agencija je že v prejšnji izdani odločbi naložila obveznost stroškovno naravnanih cen storitev razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke. Telekom Slovenija d.d. bo moral še naprej oblikovati stroškovne cene, upoštevaje navedena določila glede prilagoditve sistema in zajemanja stroškov. Cena vključuje vse stroške vključno z donosom na kapital, upoštevajoč prilagoditve na tekoče stroške (CCA) in zajem stroškov enega leta. Pri oblikovanju cen mora biti zagotovljena skladnost stroškovnega in finančnega računovodstva.

Podatki o stroških za razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke z namenom zagotavljanja širokopasovnih in govornih storitev morajo temeljiti na internem stroškovnem računovodstvu in finančnem računovodstvu. Razlike med obema pristopoma so predvsem v tem, da mora interno računovodstvo temeljiti predvsem na predpisani stroškovni osnovi tekočih stroškov (CCA), upošteva se ekonomska življenjska doba sredstev, medtem ko finančno računovodstvo temelji na nastalih stroških s predpisanimi amortizacijskimi stopnjami. (Tako zajeti stroški morajo biti enaki ali manjši stroškom, ki izhajajo iz revidiranih finančnih poročil Telekoma Slovenije d.d., izjema so stroški prevrednotenj – izkaz poslovnega izida za zunanje poslovno poročanje različica I.) Regulatorno obdobje enega leta je enako poslovnemu (januar – december). Družba Telekom Slovenija d.d. bo morala oblikovati cene v skladu z naloženo metodo FAC CCA in upoštevanjem predhodno navedenih prilagoditev in usmeritev kot tudi naslednjih navodil, ki so potrebna, da se zagotovi jasna alokacija stroškov na posamezne stroškovne nosilce oziroma storitve:

1. Priključnina, poizvedbe, prehodi, izključitve se zaračunavajo samo enkratno ob opravljeni storitvi in morajo vključevati samo neposredne stroške tega opravila ter tisti del stroškov kapitala, ki se lahko neposredno razdeli na to storitev. Pri preračunu vseh stroškov na enoto je potrebno upoštevati vse potrebne količine, tako lastne kot tuje pri zagotavljanju teh storitev npr. upoštevati je potrebno vse poizvedbe tako lastnega podjetja, hčerinskih podjetij, kot alternativnih operaterjev. V ta namen bo moral Telekom Slovenije d.d. pri preračunu navesti vse potrebne podatke da agencija lahko preverja v skladu z navedenimi regulatornimi usmeritvami.
2. Naročnina vključuje stroške, ki so preko razporeditvenega faktorja razporejeni na posamezen stroškovni nosilec. Vključujejo vse že omenjene stroške z upoštevanjem razdelitve stroškov kapitala. Pri preračunu teh stroškov na enoto je potrebno objektivno uporabiti razporeditveni ključ (kriterij) npr. število vseh krajevnih zank (svojih in danih v zakup), število vseh parov od horizontalnih letvic na glavnem delilniku do letvice kolokacijskega delilnika v primeru povsem razvezanega dostopa, skratka za količine za vse navedene storitve, ki se zaračunavajo.
3. Adaptacija in oprema prostora skupne lokacije vključuje stroške, ki so dejansko nastali. Pri obračunavanju stroškov adaptacije in opreme posameznih tipov skupne lokacije predstavlja faktura izvajalca del neposredni strošek, ki se porazdeli na posamezen stroškovni nosilec. Pri izbiri izvajalca je potrebno slediti cenovno najugodnejšemu ponudniku. V ta namen bo moral Telekom Slovenije d.d. priložiti vse pridobljene ponudbe z natančno specifikacijo zahtevanih del katerim je priložena obrazložitev izbire izvajalca. Zaračunava se samo dejansko zahtevan prostor izgradnje in ki je še primeren za ustrezno namestitev naprav oziroma velikost, ki jo operater dejansko zahteva. V kolikor Telekom Slovenije d.d. pripravi večji prostor, sorazmerni del razlike stroškov nosi sam. Agencija je tako odločila zaradi zasledovanja cilja vzpostavitve učinkovite konkurence. Stroški adaptacij kolokacij predstavljajo zahteven finančni projekt za alternativne operaterje ter določanje te cene na neučinkoviti stroškovni osnovi predstavlja zgolj grajenje vstopnih ovir za alternativne operaterje in njihovo finančno izčrpavanje. Sledenje zahtevi po cenovno najučinkovitejši ponudbi predstavlja korak pri spodbujanju učinkovitega zagotavljanja storitev in hkrati učinkovitega zagotavljanja konkurence.
4. Naročnina za m2 za posamezno lokacijo se zaradi večje transparentnosti ne obračunava glede na predpisano metodologijo. Cena za naročnino za m2 prostora skupne lokacije ostaja nespremenjena in tako znaša 63.879,17 sit letno brez DDV (266,56 EUR). Cena je določena kot velja na dan izdaje te odločbe z namenom njenega fiksiranja. Agencija je pri analizi te cene primerjala ceno kot je določena v vzorčni ponudbi za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo ter tržne cene najema

poslovnih prostorov v različnih slovenskih krajih. Agencija je mnenja, da je poslovni prostor primerljive kakovosti glede na prostor skupne lokacije. Tržne cene za najem poslovnega prostora tako znašajo od 5 EUR/m² do 17 EUR/m² odvisno od kraja nahajanja nepremičnine. V kolikor agencija ne bi določila cene obstaja možnost, da bi cena za najem m² prostora skupne lokacije vključevala vse stroške neučinkovitosti operaterja Telekom Slovenije d.d., hkrati pa bi se bistveno oddaljila od najvišje tržno oblikovane cene za m² najema poslovnega prostora. Agencija ravno tako skrajšuje dosedanjo prakso 12 mesečnega avanskega plačila naročnine za m² na 6 mesečno predplačilo predvsem zaradi dejstva, da alternativni operaterji migrirajo na nivo razvezave krajevne zanke, da podpisujejo pogodbe za večje število izgradenj skupnih lokacij in 12 mesečno avansno predplačilo predstavlja za njih zahteven finančen izdatek. Agencija meni, da je tako kreditiranje obstoječega operaterja nedopustno. Agencija je tako odločila (na podlagi 1 odstavka 27 člena zakona) tudi zaradi dejstva, da Telekom Slovenije d.d. na stroškovno mesto naročnina alocira niz stroškov, ki niso neposredno povezani z najemnino, kljub temu, da jih v vzorčni ponudbi opredeli samo nekaj (kvadratura prostora, varnostni nadzor prostora, čiščenje skupnih prostorov, administrativni stroški – stroški računov in ogrevanje). Agencija pri določitvi cene sledi predvsem razmerju med ponudbo in povpraševanjem najema za m² ter upošteva najbolj ugodno možnost (najvišjo še dopustno ceno) tako za Telekom Slovenija d.d. kot za trg.

5. Električna se obračunava glede na zahtevano storitev in glede na dejansko porabo po števcu Telekom Slovenija d.d.. Pri izgradnji števcov se morajo upoštevati dejanski stroški izgradnje števcov. Telekom Slovenije d.d. lahko zaračunava izključno samo porabo elektrike. Agregatno elektroenergetsko napajanje ter enosmerno brezprekinitveno elektroenergetsko napajanje se ne sme zaračunavati posebej, ampak ta strošek prehaja skozi amortizacijo v ostale storitve, ki jih zaračunava. Agencija je tako odločila zaradi zelo visokih razmerij med cenami električne energije glede na dejansko porabo, cenami elektroenergetskega napajanja ter enosmernega brezprekinitvenega napajanja ter netransparentnosti pri razporejanju teh stroškov in v drugem koraku pri določanju teh nekonkurenčnih cen. Glede na to da naprave, ki omogočajo elektroenergetsko napajanje ter enosmerno brezprekinitveno napajanje predstavljajo osnovna sredstva, s končnimi dobami koristnosti skozi amortizacijo prehajajo v nastajajoče poslovne učinke. Agencija je tako odločila tudi zaradi dejstva, da dvojno zaračunavanje, enkrat kot strošek amortizacije ter drugič kot strošek elektrike, ni dopustno.
6. Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala agenciji posredovati izpis iz registra osnovnih sredstev za tista osnovna sredstva, katera so razporejena na razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke ter skupno lokacijo. Izpis naj bo izveden na način, da bo možno razbrati najmanj nabavno vrednost sredstva, amortizacijsko dobo, amortizacijsko stopnjo in preostalo vrednost. Za vsa osnovna sredstva razporejena na razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo mora posredovati tudi podatke o prevrednotenju iz preteklih stroškov na tekoče stroške, metodo prevrednotenja, razkriti stopnje in dobe prevrednotenja (ekonomska doba). Agencija zahteva te podatke zaradi transparentnosti prevrednotenja od preteklih stroškov na tekoče, katera obveznost je bila naložena že z odločbo št. 300-136/2004/32.

Agencija ocenjuje, da je nujno potrebno predpisati dodatne mehanizme in določila k metodologij določanja cen, ker se le tako lahko zagotovi stroškovna učinkovitost pri oblikovanju cen in s tem pospešuje učinkovitost in trajnost konkurence ter povečuje korist potrošnikov. Z izračunom stroškovne cene storitev razvezave krajevne zanke, bo omogočeno operaterjem, da preko najema bakrenega para z razvezavo krajevne zanke, konkurirajo na dostopovnem omrežju družbi Telekom Slovenija d.d. in ponujajo širokopasovne in govorne storitve končnim uporabnikom. Agencija je mnenja, da je

obveznost stroškovne naravnosti cen in stroškovnega računovodstva primerna in sorazmerna, ker je potrebna za vzpostavitev konkurence na trgu. Ta obveznost skupaj z obveznostjo enakega obravnavanja in obveznostjo ločitve računovodskih evidenc zagotavlja agenciji večji nadzor nad razvojem trga, uveljavlja učinkovitost in omogoča konkurenco ter s tem omogoča končnim uporabnikom učinkovito uporabo elektronskih komunikacij.

Pri presoji potrebnega časa in s tem sorazmernosti postavljenih rokov je agencija upoštevala, da je že prvi odstavek 78. člena ZTel-1 za izvajanje določb o stroškovni naravnosti cen, družbi Telekom Slovenije nalagal ločitev na organizacijski in računovodski ravni, ki bi omogočala delitev stroškov po posameznih telekomunikacijskih storitvah, ki jih opravlja. Agencija tako ugotavlja, da ne gre za naložitev popolnoma nove obveznosti, ampak za obveznost, ki zahteva zgolj prilagoditve na spremenjen sistem stroškovnega računovodstva glede na trge, ki jih je agencija opredelila s Splošnim aktom o določitvi upoštevanih trgov.

Agencija ocenjuje, da je za realizacijo dopolnitve sistema računovodstva potreben daljši čas, zato je uvedba spremenjenega oblikovanja cen datirana v prvo polovico leta 2008. Agencija meni, da izvršitev obveznosti sorazmerna in realna glede na dejanske razmere.

Postavljeni rok za vzpostavitev sistema stroškovnega računovodstva, ki temelji na dolgoročnih inkrementalnih stroških je glede na zahtevnost vzpostavitve obveznosti primeren in je skladen z vzpostavitvijo obveznosti sistema stroškovnega računovodstva, hkrati pa je primeren tudi z računovodskega vidika, saj zahteva vzpostavitev novega sistema ob začetku leta, kar je najboljša praksa.

V prehodnem obdobju, to je, do izpolnitve navedenih obveznosti, bo agencija v okviru obveznosti cenovnega nadzora družbi Telekom Slovenije naložila oblikovanje FAC CCA z upoštevanimi kriteriji pri alokaciji stroškov in izračunu cen storitev razvezanega dostopa do krajevne zanke.

Agencija zaključuje, da je naložena obveznost, skupaj s postavljenimi roki primerna in sorazmerna. Nadzor nad grosističnimi cenami je namreč nujno potreben, da se alternativnim operaterjem omogoči dostopnost komunikacijskih storitev na grosističnem trgu po takšnih cenah, kar jim bodo omogočale konkurenčnost na maloprodajnih trgih.

8.5 Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Agencija lahko na podlagi 25. člena ZEKom operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznost, da vodi računovodske evidence za določene dejavnosti ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti.

Agencija bo naložila družbi Telekom Slovenije obveznost ločenega vodenja računovodstva in preglednost svojih grosističnih cen.

Agencija predlaga naložitev te obveznosti zaradi nadzorovanja izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja in zaradi preprečitve navzkrižnega subvencioniranja.

Družba Telekom Slovenije bo morala **računovodske evidence** (tako za metodologijo FAC CCA kot tudi za metodologijo dolgoročnih inkrementalnih stroškov) za dejavnost povezano z razvezanim dostopom do krajevne zanke voditi ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnost (ločene evidence za trg 11).

- Dodatno bo morala v okviru tega družba Telekom Slovenije d.d. pripraviti ločene računovodske evidence za storitev povsem razvezanega dostopa, sodostopa do krajevne zanke in storitve skupne lokacije (ločene evidence za tri omenjene skupine storitev) in sicer posebej za vertikalno integrirano podjetje (hčerinska družba), vključno z lastno maloprodajno organizacijsko enoto za dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in posebej za ostala podjetja.

Pri tem bo morala najkasneje do 31. 3. 2007 posredovati agenciji ločene računovodske evidence, ki temeljijo na že vzpostavljeni metodologiji FAC CCA upoštevajoč dodatna navodila glede oblikovanja cen, regulatorne usmeritve, metode razporejanja. Podatki morajo zajemati obračunsko obdobje 1. 1. 2006 - 31. 12. 2006.

Najkasneje do 31.3.2008 bo morala družba Telekom Slovenija d.d. agenciji posredovati ločene računovodske evidence za dejavnost povezano z razvezanim dostopom do krajevne zanke in skupno lokacijo, pri čemer bo morala izhajati iz metodologije dolgoročnih inkrementalnih stroškov. Ločene računovodske evidence morajo zajemati podatke razdobja 1. 1. 2007 - 31. 12. 2007.

Družba Telekom Slovenije d.d. bi morala pri izpolnjevanju te obveznosti upoštevati priporočila in smernice, ki jih sprejema Evropska komisija na področju ločenega vodenja računovodstva.

Agencija bo naložila to obveznost zaradi nadzorovanja izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja in zaradi nadzorovanja izpolnjevanja obveznosti, oziroma preprečitve navzkrižnega subvencioniranja. V primeru, da agencija ne bi naložila ločitve računovodskih evidenc, ne bi mogla nadzorovati obveznosti enakega obravnavanja (nediskriminacije). Obveznost ločitve računovodskih evidenc je potrebna zaradi nadzora nad cenami za isto storitev, ki jo operater zagotavlja sebi oziroma hčerinskim družbam in drugim operaterjem. Le tako lahko agencija nadzoruje, da cene niso določene previsoko in ugotavlja ali družba Telekom Slovenije sploh izpolnjuje naložene obveznosti iz odločbe.

Agencija ugotavlja, da je družba Telekom Slovenije imela obveznost ločitve računovodskih evidenc že tudi na podlagi 77. člena ZTel-1.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala zagotoviti preglednost svojih grosističnih cen.

Obveznost preglednosti internih obračunskih cen se običajno naloži operaterju s pomembno tržno močjo, ki sam izvaja tako grosistične storitve kot tudi vertikalno integrirane maloprodajne storitve. V takih primerih je namreč preglednost pogosto manjša kot v primeru,

če navedeni vrsti storitev opravljata dve ločeni pravni osebi. V Sloveniji opravlja grosistično storitev razvezanega dostopa do krajevne zanke družba Telekom Slovenije, medtem ko vertikalno integrirane maloprodajne storitve izvaja skupaj z družbo Siol d.o.o..

Agencija ocenjuje, da je naložitev obveznosti preglednosti internih obračunskih cen nujno potrebna zaradi enake obravnavanosti vseh operaterjev.

Obveznosti, ki jih agencija naloži operaterju s pomembno tržno močjo, bi morale biti sorazmerne s koristmi, ki so posledica izpolnitve teh obveznosti. Ne glede na to, da obveznost preglednosti internih obračunskih cen pomeni globlje posege v organizacijsko strukturo družbe Telekoma Slovenije d.d., je agencija mnenja, da je naložitev navedenih obveznosti nujno potrebna, saj z drugimi obveznostmi ni mogoče doseči pričakovanih koristi. Agencija je pri pregledu stroškovnih kalkulacij namreč ugotovila da, Telekom Slovenije d.d. ne zagotavlja enakovredne pogoje razvezanega dostopa do krajevne zanke v enakovrednih okoliščinah sebi, vertikalno povezanemu podjetju in drugim operaterjem, ki zagotavljajo enakovredne storitve, saj prihaja do anomalije pri kateri je lastna cena dostopa PSTN na maloprodaji z upoštevanjem vseh stroškov maloprodaje nižja od grosistične cene naročnine za povsem razvezan dostop, ki vedno predstavlja vhodni input za izračun omenjene maloprodajne cene. Z vidika zahtevnosti je sorazmeren tudi postavljeni rok za izpolnitev obveznosti. Hkrati je primeren tudi z računovodskega vidika, saj zahteva vzpostavitev novega sistema ob začetku novega leta, kar je najboljša praksa.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala agenciji v skladu s tretjim odstavkom 25. člena ZEKom predložiti računovodske evidence, vključno s podatki o prihodkih, prejetih od tretjih strank, saj bo agencija le tako lahko preverjala izpolnjevanje naložene obveznosti.